

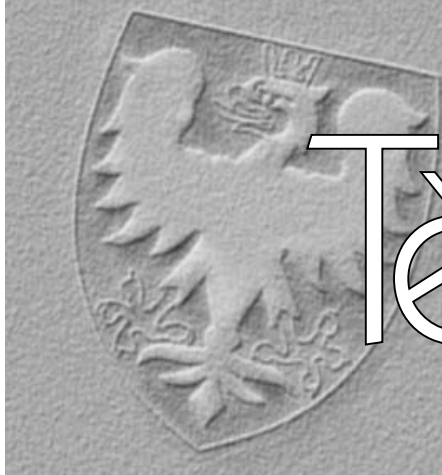
2008
ročník LI

Těšínsko

vlastivědný časopis

číslo 2

2008
ročník LI

Těšínsko

vlastivědný časopis
číslo 2

Obsah

1	Nález lidských pozůstatků z hradiska v Chotěbuzi-Podoboře Miriam Nývltová-Fišáková
4	Archeologický výzkum v Dolní Líštné, poloze „Grodisko“ Ondřej Tůma
6	Záchranný archeologický výzkum u kostela Narození Panny Marie v Orlové Ondřej Tůma
7	Skauting po 2. světové válce v Českém Těšíně Stanislav Vincour
14	Dva zámky v Dolní (Německé) Lutyni František Musil
18	Most Sokolovských hrdinů v Karviné-Darkově Vlasta Byrtusová
21	Nábytek z ohýbaného dřeva ve sbírkách Muzea Těšínska Ilona Pavelková
25	Ordinář českotěšínský Antonín Veselý Tomáš Benedikt Zbranek
28	Dva nové zvony baziliky minor ve Frýdku David Pindur
30	Ladislav Báča – otec a synové Jaromír Báča
31	Třetí svazek Těšínského muzejního sborníku Recenze Radim Jež
33	Města a obce na Těšínsku se představují Ropice Jiřina Pavlíková

Vydává Muzeum Těšínska v Českém Těšíně
Adresa redakce: Muzeum Těšínska, 737 01 Český Těšín, Hlavní tř. 15
tel.: 558 761 216, fax: 558 761 223, E-mail: muzeum@muzeumct.cz
Odpovědný redaktor: dr. Zbyšek Ondřeka
Výkonný redaktor: doc. dr. Rudolf Žáček, Dr.
Tajemnice redakce: Vlasta Byrtusová
Redakční rada: dr. Karel Bogar, doc. dr. Mečislav Borák, CSc.,
Vlasta Byrtusová, prof. dr. Dan Gawrecki, CSc., doc. dr. Blažena Gracová, CSc.,
doc. dr. Dušan Janák, Dr., prof. dr. Zdeněk Jirásek, CSc., dr. Jaromír Kalus,
dr. Jiřina Kábrtová, doc. dr. Irena Korbelářová, Dr., doc. dr. Pavel Kouřil, CSc.,
dr. Karel Müller, dr. Zbyšek Ondřeka, doc. dr. Radim Prokop, CSc.,
dr. Pavel Šopák, Dr., Jiřina Veselská, doc. dr. Rudolf Žáček, Dr.
Grafický návrh: Petr Tesař, UPGRADE CZ s.r.o., Ostrava
Odevzdáno do tisku: 22. 4. 2008
Vyšlo: 13. 6. 2008
Tisk: Tiskárna Grafico s.r.o., Opava
Nevyžádané rukopisy, fotografie a kresby se nevracejí.
Za obsah článku zodpovídá autor.

Časopis lze zakoupit v Muzeu Těšínska v Českém Těšíně, Hlavní tř. 15
nebo v jeho pobočkách ve Výstavní síni Músaion v Havířově, Dělnická 14,
v Památníku životické tragédie v Havířově-Životících, Kotulově dřevěnce
v Havířově, v Archeoparku, ve Výstavní síni Muzea Těšínska v Jablunkově,
ve Výstavní síni Muzea Těšínska v Karviné-Fryštátě, ve Výstavní síni
Muzea Těšínska v Orlové, v Technickém muzeu v Petřvaldě.

Rozšiřuje redakce, kde si lze také objednat (i telefonicky) předplatné nebo
jednotlivá čísla časopisu.

Vychází čtvrtletně, cena jednoho výtisku 40 Kč
celoroční předplatné 160 Kč a poštovné

Identifikační číslo: ISSN 0139-7605

Evidenční číslo MK ČR: E 11319

Podávání novinových zásilek povoleno Oblastní poštou v Ostravě
č. j. 2726/92-P/1 ze dne 30. 11. 1992

Nález lidských pozůstatků z hradiska v Chotěbuzi-Podoboře

Miriam Nývltová-Fišáková

Při studiu zvířecího osteologického materiálu pocházejícího z výzkumu na hradisku v Chotěbuzi-Podoboře u Českého Těšína ze sezóny 1991 byly rozpoznány lidské ostatky. Rok před tím byla objevena také lidská horní čelist (*maxilla*). Antropologické zhodnocení pozůstatků bylo provedeno ve spolupráci s V. Kuželkou z Národního muzea v Praze (Kuželka a Nývltová-Fišáková, 2004). Lidské kosti byly rozptýleny mezi kostmi zvířecími ve čtvercích 10 a 11 v sondě S-18 a pocházely z destrukční propálené popelovité vrstvy, představující zánikový horizont starší fáze halštatského osídlení (10.-9./7.-6. století př.n.l.; Kouřil, 2001). Pro upřesnění ročení budou odebrány vzorky a datovány radiokarbonovou metodou.

Z člověka se vedle horní čelisti (se zachovalým druhým třenovým zubem až poslední stoličkou - P²-M³) zachovaly dvě těla krčních obratlů (*vertebrae cervicales* - C3-C6), pět úlomků bederních obratlů (*vertebrae lumbales*), zlomek hrudního obratle (*vertebra thoracica*), úlomek pravé lopatky (*scapula*) a hleznové kosti (*astragalus*) – obr. 3. Všechny nalezené ostatky patřily dospělému jedinci. Horní čelist podle stupně obroušení (*abraze*) korunek zubů náležela osobě staré 30 až 40 let (obr. 1). Na ostatních kostech byly identifikovány různé patologické změny. Ze zachovalých kosterních nálezů však nelze určit pohlaví. Pravděpodobně se jednalo o muže, ale pro jisté stanovení pohlaví bude nutná jejich genetická analýza.

Těla krčních obratlů nesou doklady degenerativních změn meziobratlových plotének (*osteocondrosis*). Hrudní obratel a bederní obratle mají známky miskovitě prohloubení, které ukazují na osteoporózu (*osteoporosis*). Vedle osteoporózy jsou zřetelně na tělech obratlů zachytitelné degenerativní změny meziobratlových plotének s přemostujícími osteofyty (*osteocondrosis et spondylosis*) – obr. 2. Tyto změny souvisejí s věkem a nepřímo ukazují, že nalezené kosti patří pravděpodobně témuž jedinci.

Zajímavým zjištěním jsou dva rovnoběžné záseky na přední straně krčku (tj. směrem k hrudníku) lopatky, které jsou pravděpodobně stopami násilí na jedinci vykonaného před eventuálně po smrti tohoto individua. Stopy naznačují, že rány byly vedeny šikmo zepředu. Pokud byly záseky provedeny za jeho života,

musely mít pro něj fatální účinek. Podle směru záseků, protála zbraň hlavní hrudní tepnu (*arteria thoracica superior*) probíhající nad krčkem lopatky. Přeseknutí této tepny vede k rychlému vykrvácení a k jednoznačné smrti.

Skutečnost, že se lidské kosti našly ve vrstvě mezi kostmi zvířecími rozptýlené na akropoli, svědčí o nepietním zacházení s těmito pozůstatky. Byly také poměrně rychle překryty sedimentem, protože jejich povrch není poškozen působením povětrnostních podmínek.

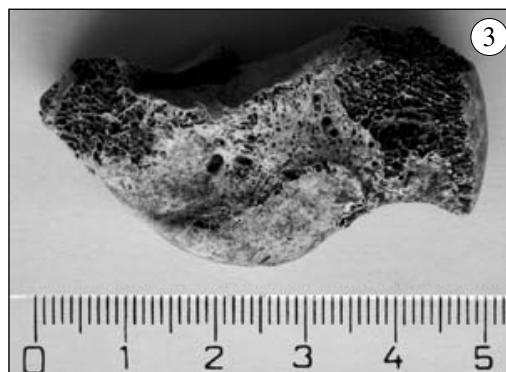
Vzhledem ke všem výše zmíněným skutečnostem jsem se pokusila zjistit, zda-li pozůstatky patří obyvateli hradiště a nebo se jedná o dobyvatele či cizince. Zjišťována byla

Obr. 1. Pohled na kousací (okluzální) plochu pravé horní čelisti. Je zachován druhý horní třenový zub a poslední stolička (P²-M³).

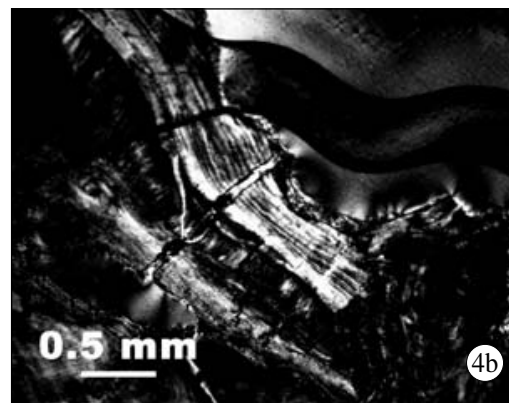
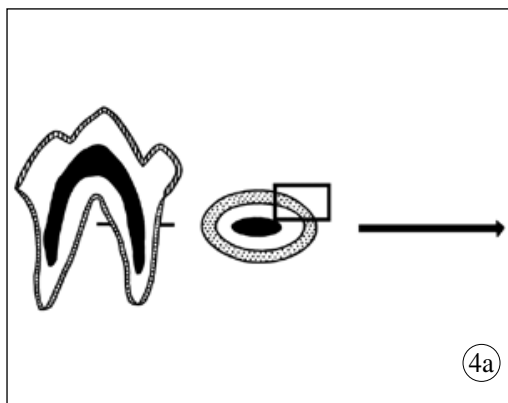
Obr. 2. Lumbální obratle. Na levém obratli jsou na těle obratle (šipka vpravo) vidět známky osteoporózy (miskovitě prohloubení). Na pravém obratli jsou patrné degenerativní změny meziobratlových plotének a těl obratlů (*osteocondrosis et spondylosis* – dvě šipky ukazují na přemostující osteofyty).

Obr. 3. Pohled na hleznovou kost.

Obr. 4. a. Schéma principu metody studia mikrostruktury cementů zubů savců. Výbrus se provede v první třetině kořene zubu. Na výbrusu jsou patrné světlé a tmavé přírůstky. Světlý vznikl během vegetačního období od května do října. Tmavý přírůstek vznikl v období vegetačního klidu. Bílý a tmavý přírůstek dávají jeden "roční" přírůstek. U špičáku a posledních stoliček je pro určení stáří nutné připočíst jeden rok, protože se objeví nejpozději ze všech stálých zubů.

Obr. 4. b. Příklad výbrusu zubu nosorožce, který zemřel ve věku 17 let v zimě (prosinec až únor), protože zimní přírůstek není zcela dokončen.

rovněž jeho výživa, tzn. zda-li tento člověk patřil k „vyšší“ či „nižší“ společenské vrstvě. Určení ročního období, kdy skončil může nepřímo zjistit dobu zániku hradiska, protože kosti pocházely ze zánikového horizontu. K vyřešení prvních dvou otázek jsem použila analýzu stabilních izotopů. K určení původu člověka byl studován poměr stronciových izotopů $^{86}\text{Sr}/^{87}\text{Sr}$. Poměr obou stronciových izotopů závisí na geologickém podloží. Izotopy stroncia se dostávají do biosféry a do potravního řetězce zvětváváním hornin. Z vody se izotopy dostávají kořenovým systémem do listů rostlin a dále do krevního systému býložravců a následně masožravců. Stroncium se v kostech váže na fosforečnanový aniont (PO_4^-) místo vápníku (Ca^{2+}). Podle izotopového složení v kostech sledovaných zvířat a lidí lze rekonstruovat migraci daného zvířete či člověka během jeho života (Smrčka, 2005). K tomu, aby se dalo odlišit, kde se dotyčný jedinec narodil a kde zemřel je třeba analyzovat první stoličky (zakládá se již v prenatálním stadiu) a vzorky z kosti (nejlépe z čelisti), kde je zachován záznam posledních několika let. Z tohoto poměru lze říct, zdali jedinec během života cestoval nebo žil na stejném místě (Smrčka, 2005).

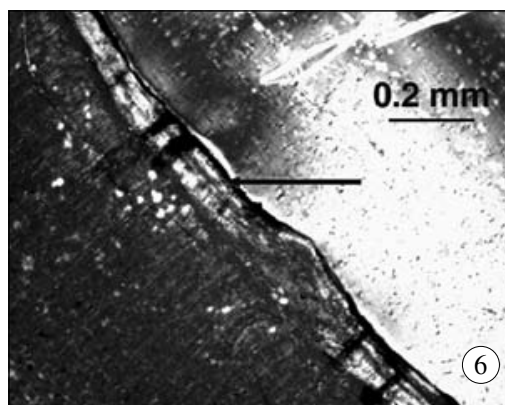
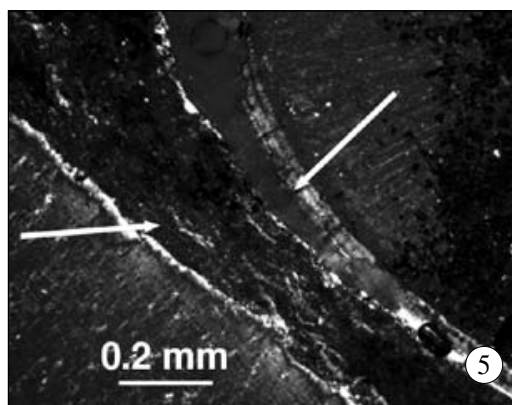
Výsledky analýz ukazují rozdílné poměry izotopů stroncia mezi zubem a kostí. To dokládá, že člověk z Chotěbuz se narodil jinde, na hradisko přišel teprve v rané dospělosti, kde potom i zahynul. Podle typického poměru izotopů stroncia ($^{86}\text{Sr}/^{87}\text{Sr}$) víme, že člověk nepocházel z oblasti tzv. vnějšího flyšového pásma. Ve vnějším flyšovém pásmu se vyskytují převážně druhohorní a třetihorní horniny (mořské sedimenty - jílovce až slepence). Je to pásmo táhnoucí se z oblasti Kyjova, přes Hodonín a Moravskoslezské Beskydy až po Beskydy na území Polska. Poněkud vyšší poměr izotopů stroncia z kosti ukazuje, že v dospělosti člověk již žil na Chotěbuzi nebo v jejím blízkém okolí, protože v blízkosti hradiska jsou tělesa vyvřelých hornin, tzv. těšinitu, který se vyskytuje jihozápadně od lokality (Menšík, 1970).

Výživa člověka se zjišťuje pomocí poměru izotopů uhlíku - $^{13}\text{C}/^{12}\text{C}$ a podle poměrů izotopu dusíku - $^{14}\text{N}/^{15}\text{N}$ (Ambrose, 1993, Bocherens a Mariotti, 2002, Drucker a Bocherens, 2004, Smrčka, 2005). Podle poměrů izotopů uhlíku lze rozlišit, tzv. C3 a C4 rostliny. Oba typy rostlin zabudovávají během fotosyntézy izotopy uhlíku ^{13}C na ^{12}C v různém poměru do složitých cukrů. C3 rostliny jsou u nás rostoucí stromy, ovocné stromy, většina obilovin, kořenová zelenina či rýže. C4 rostliny jsou všechny tropické a subtropické traviny, proso, kukuřice, čirok nebo třtina (Mateu Andrés, 1993, Ehleringer et al., 1997). Z poměrů izotopů dusíku lze říct, zdali se člověk živil více rostlinou či živočišnou potravou a jestli v potravě měl přítomné mořské organismy (Ambrose, 1993, Drucker a Bocherens, 2004, Smrčka, 2005).

Zjištěné obsahy jednotlivých izotopů uhlíku a dusíku a jejich vzájemný poměr ukazují na to, že člověk z Chotěbuz konzumoval převážně maso, jídelníček si zpestřoval sladkovodními i mořskými rybami a v menší míře jedl obilí zřejmě včetně prosa a dále ovoce i zeleninu. Navíc ze složení zmíněných izotopů lze říct, že v okolí Chotěbuz se v té době vyskytovala kulturní step, tzn. že převažovala pole a louky nad zalesněnými plochami, vegetace tedy byla poměrně suchomilná (Bocherens, 2003, Palmqvist et al., 2003, Wang et al., 2004).

Můžeme konstatovat, že byl velmi dobře živěn živočišnými bílkovinami, které jsou nutné pro dobrý růst a vývoj svalstva. Nepřímo se dá říci, že se pravděpodobně jedná o muže, který pocházel buď z privilegované vrstvy žijící na hradisku a nebo o bojovníka, který si mohl dovolit velké množství a pestré spektrum živočišných bílkovin. Pro válečníka by mohl svědčit fakt, že se nenarodil na Chotěbuzi a na hradisko přišel až téměř v dospělosti. Tyto skutečnosti budou dále studovány a budou zjišťovány další detaily o jeho původu.

Pro zjištění sezóny úmrtí byla použita metoda určování sezonality na základě studia mikrostruktur přírůstků zubního cementu. Podrobně

Obr. 5. Fotografie výbrusu jednoho z kořene stoličky člověka z Chotěbuz-Podobory. Šipka vlevo ukazuje na kost a vpravo na poslední světlý přírůstek. Jelikož je letní přírůstek plně vyvinutý a zimní se ještě nezačal tvořit, lze říci, že člověk byl zabit na přelomu října a listopadu.

je tato metodika popsána v pracích Ábelové (2005) a Nývtové Fišákové (2007). Zuby savců včetně člověka jsou složeny z jednotlivých částí: korunky (*corona dentis*), krčku (*collum dentis*) a kořene (*radix dentis*). Na povrchu korunky je sklovina (*email*), zubovina (*dentin*) potom tvoří hlavní hmotu zubu. Krček a kořen kryje vrstva zubního cementu (*cement*). Uvnitř zubu je dutina zubu (*cavitas dentis*), která obsahuje dřev (pulpa dentis) s krevními cévami a nervy, které zub vyživují (Stloukal et al., 1999). Zubní cement přirůstá během života jedince. Rychlost přirůstání zubního cementu není po celý rok stejná: intenzivnější je během vegetačního období (duben až říjen), kdy je dostatek potravy, zatímco během vegetačního klidu (listopad až březen) je tempo růstu pomalé, protože je zúžena potravní nabídka (jedná se o období s letokruhy stromů). Zimní přírůstek se začíná tvořit v listopadu a jeho tvorba končí v dubnu. Letní přírůstky se začínají vytvářet v květnu. Roční přírůstek je složen ze světlého letního a tmavého zimního přírůstku vlivem různé aktivity cementoblastů, která je ovlivněna relativním procentem minerální a organické složky (Ábelová, 2005, Nývtová Fišáková, 2007) – obr. 4. Pro analýzu je třeba zjistit i tloušťku jednotlivé zimní a letní vrstvy a podle toho lze určit dobu, která uběhla od počátku tvoření přírůstku (od května či listopadu) u daného druhu savce (Ábelová, 2005, Nývtová Fišáková, 2007). Ze zubu se vyrobí příčný výbrus v první třetině kořene zubu (viz obr. 4). Výbrusy se studují pod polarizačním mikroskopem ve zkřížených nikolech.

U zkoumaného jedince jsem studiem výbrusu jeho první stoličky zjistila, že má plně

vyvinutý letní přírůstek a ještě se mu nezačal tvořit zimní přírůstek. To znamená, že zemřel na konci října nebo počátkem listopadu (obr. 5 a 6). Do tohoto ročního období lze tedy nepřímě klást zánik hradiska. Jak již bylo řečeno pro přesnější časové zařazení tohoto brutálního aktu se budou datovat lidské pozůstatky radio-karbonovou metodou. Po získání data pomocí této metody a díky způsobu určování sezonality z přírůstku zubního cementu se bude jednat o jedno z nejpřesnějších vročení zánikového horizontu ve středoevropském prostoru.

Co lze říci závěrem. S pomocí přírodních metod bylo možné nahlédnout do života jednoho konkrétního jedince, sledovat jeho životní pouť. Narodil se pro nás zatím na neznámém místě a během rané dospělosti se dostal na chotěbuzskou fortifikaci. S velkou pravděpodobností patřil k privilegované vrstvě a zřejmě se jednalo o muže, protože byl velmi dobře živý. Jedl velmi mnoho masa včetně sladkovodních i mořských ryb, málo požíval obilnin (mimo jiné i proso), živil se ovocem a zeleninou. Jeho život skončil tragicky, pravděpodobně během obléhání a zničení hradiska jednoho podzimního, zatím blíže neurčitelného dne a roku.

Poděkování

Mé poděkování patří doc. PhDr. Pavlu Kouřilovi, CSc. za laskavé poskytnutí informací o archeologii a rovněž za cenné rady a pomoc. Děkuji rovněž mgr. Vojtěchu Erbanovi a ing. Františkovi Bůžkovi, CSc. z České geologické služby za provedené geochemické analýzy.

Obr. 6. Fotografie výbrusu z druhého kořene stoličky člověka z Chotěbuz-Podobory. Šipka vpravo ukazuje na poslední světlý přírůstek. Jelikož je letní přírůstek plně vyvinutý a zimní se ještě nezačal tvořit, lze říci, že člověk byl zabit na přelomu října a listopadu.

LITERATURA

- Ábelová, M. (2005): Analýza mikrostruktur zubního cementu medvědů (*Ursidae*) z lokality jeskyně Za Hájnou. Geologické výzkumy na Moravě a ve Slezsku v roce 2004, s. 2–4.
- Ambrose, S. (1993): Isotopic analysis: Methodological and interpretive considerations. In: Sanford, M. (ed.): Investigations of ancient human tissue: chemical analyses in anthropology. Gordon and Breach Scientific, s. 59–117.
- Bocherens, H. (2003): Isotope biogeochemistry and the paleoecology of the Mammoth steppe fauna. *Advances in Mammoth research*. Deinsea, 9, s. 57–96.

- Bocherens, H. a Mariotti, A. (2002): Paléoenvironnements et paléoalimentations: Biogéochimie isotopique des vertébrés. In: Miskowski, J.-C. (ed.): Géologie de la Préhistoire. Geopre, Presses Universitaires de Perpignan, 1323–1344, Perpignan.
- Drucker, D. G. a Bocherens, H. (2004): Carbon and nitrogen stable isotopes as tracers of change in diet breadth during Middle and Upper Palaeolithic in Europe. *International Journal of Osteoarchaeology*, 24, s. 162–177.
- Ehleringer, J. R., Cerling, T. E. a Helliker, B. R. (1997): C₄ photosynthesis, atmospheric CO₂, and climate. *Oecologia*, 112, s. 285–299.

Mateu Andrés, I. (1993): A revised list of the European C4 plants. *Photosynthetica*, 26, s. 323–331.

Nývtová Fišáková, M. (2007): Sezonality gravettských lokalit na základě studia mikrostruktur zubního cementu savců. *Přehled výzkumů*, 48, s. 13–23.

Kouřil, P. (2001): Archeologický výzkum hradiska v Chotěbuzi-Podoborě. *Těšínsko*, XLIV, s. 1–5.

Kuželka, V. a Nývtová Fišáková, M. (2004): Zpráva o analýze lidských pozůstatků z lokality Chotěbuz-Podobora. *Nepublikovaná zpráva ARÚ Brno*, 3 s.

Menšík, E. (1970): Základní geologická mapa 1:25000, list Stonava, ÚÚG, Praha, Brno.

Palmqvist, P., Gröcke, D. R., Arribas, A. a Fariña, R. A. (2003): Paleoeological reconstruction of a lower Pleistocene large mammal community using biogeochemical ($\delta^{13}\text{C}$, $\delta^{15}\text{N}$, $\delta^{18}\text{O}$, Sr:Zr) and ecomorphological approaches. *Paleobiology*, 29, 2, s. 205–229.

Smrčka, V. (2005): Trace elements in Bone Tissue. *Karolinum*.

Stloukal, M., Dobisíková, M., Stránská, P., Velemínský, P., Vyhnaněk, L. a Zvára, K. (1999): *Antropologie, Příručka pro studium kostry*. Národní muzeum, 510 s.

Wang, J., Lin, G., Huang, J. a Han, X. (2004): Applications of stable isotopes to study plant-animal relationships in terrestrial ecosystems. *Chinese Science Bulletin*, 49, 22, s. 2339–2347.

Archeologický výzkum v Dolní Líštné, poloze „Grodisko“

Ondřej Tůma

Podnětem předstihového archeologického výzkumu byl záměr výstavby vysílače mobilních sítí na lokalitě Dolní Líštná – „Grodisko“. Již název předznamenával možnost archeologických nálezů v dané lokalitě. Plocha výzkumu o rozměrech 10x15 m se nacházela na temeni výrazného kopce na pravém břehu říčky Líštnice s nejvyšším bodem 402 m n. m. Terénní konfigurace poukazovala na silné ovlivnění lidskou činností. Nejvýrazněji se projevila novověká těžební činnost na severní a jižní straně, kde se nacházely pozůstatky vápencových lomů. Vrcholek kopce byl srovnán do plošiny, na níž se nacházel uměle navržený pahorek osazený trigonometrickým bodem. Pod vrcholovým plató byly patrné terasy táhnoucí se po severním a jižním svahu kopce. Taktéž jihozápadní svah byl zpevněn kameny.

Plocha sondy označené jako S 1 byla rozčleněna do šesti čtverců o velikosti 5x5 m, které byly postupně odkrývány. Po sejmutí drnové vrstvy byla zjištěna žlutošedá jílovitá vrstva obsahující

drobné úlomky novověké keramiky, cihel, skla a dalších materiálů. Pouze v severní části sondy byla do červena propálená písčitá vrstva se shlukem kamenů, v jejichž blízkosti bylo nalezeno množství železných fragmentů. Jednalo se především o různě silné a tvarované pláty zkorodovaného železa a silné pruty velmi často ohnuté do tvaru písmene V, nejspíše stavební armatury. Původ želez lze patrně hledat v nedalekých tříneckých železárnách, založených v první polovině 19. stol. Přibližně v hloubce 25–30 cm pod povrchem bylo již vápencové podloží.

Keramický materiál nalezený v této sondě byl poměrně chudý. Šlo především o drobné úlomky novověké keramiky, většinou glazované. Byly to výdutě s polevou (53 %), výdutě bez polevy (19 %), okraje (15 %), dna (7 %), ucha (3 %) a další části jako nožky trojnožek (1%) a knoflíky pokliček (1%). Velmi málo úlomků bylo zdobené a většinou se jednalo pouze o jednoduché vodorovné ryté linie.

*Dolní Líštná, Grodisko, 2006
– shluk kamenů v sondě S1
Foto Ondřej Tůma*

*Dolní Líštná, Grodisko, 2006
– drobná zjišťovací sonda S2
Foto Ondřej Tůma*

*Dolní Líštná, Grodisko,
výkres 1 – novověká keramika
ze sondy S1
Foto Ondřej Tůma*

Kromě úlomků nádob zde byly nalezeny i fragmenty kachlů. Většinou se jednalo o jednoduché římsovitě okraje obvykle polévané šedočernou polevou (poleva neměla sklovitý charakter). Výjimku tvořil větší úlomek komorového kachle s částí čelní vyhřívací stěny, zdobený plastickým ornamentem a polévaný bílou, neprůhlednou sklovitou polevou.

V západní části temene návrší byla otevřena malá zjišťovací sonda S 2 o rozměrech 1,5x0,5m. Touto drobnou sondáží byla zachycena situace poněkud odlišná od předchozí sondy S 1. Mocnost souvrství v tomto místě byla až kolem 1 m. Také charakter vrstev a materiál byly odlišné. Pod svrchní vrstvou lesní hlíny byla poměrně silná hnědočerná hlinitá vrstva, která byla velmi chudá na nálezy a obsahovala pouze blíže nedatovatelnou, novověkou keramiku. Pod ní se nacházela výrazně hnědá hlinitá vrstva, pod kterou byla vrstva do červena pro-

pálená obsahující kromě přepálených kamenů také zlomky časově neurčitelné, hrubší neglazované keramiky a drobné úlomky mazanice. Tato vrstva měla mocnost cca 35 cm. Následovala již pouze žlutá jílovitá vrstvička nasedající na skalnatý vápencový rostlý terén.

Výsledky předstihového archeologického výzkumu ukazují na to, že v místě sondy S 1 nebylo zachyceno předpokládané hradiště či jiné sídliště trvalejšího charakteru. Byly však zjištěny antropogenní zásahy, které pozměnily charakter lokality. O vlivu člověka na tuto lokalitu svědčí i situace v zjišťovací sondě S 2, kde jsou důkazem starší lidské činnosti pro-pálené vrstvy a zlomky hrubší neglazované keramiky. Tyto nálezy a situace by snad mohli indikovat přítomnost staršího osídlení spíše v západní části lokality, avšak potvrdit tuto hypotézu by mohly pouze rozsáhlejší archeologické odkryvy.

*Dolní Líštná 1 – práce
v sondě S 1
Foto Ondřej Tůma*

Záchranný archeologický výzkum u kostela Narození Panny Marie v Orlové

Ondřej Tůma

Na přelomu měsíců června a července 2006 byl proveden záchranný archeologický výzkum na stavbě rekonstrukce kostela Narození Panny Marie v Orlové.

Trojlovní novogotický kostel se dvěma věžemi je situován na vyvýšené plošině nad Starým náměstím městské části Orlová – Město. Nálezové situace byly porušeny především výkopovými pracemi spojenými s pokládáním odvodňovacích drenáží a rekonstrukcí kanalizace. Šířka výkopů byla cca 0,5-0,75 m. Při zemních pracích u jižní strany kostela bylo zjištěno porušení souvrství o mocnosti cca 80 cm. Podnětem vlastního archeologického výzkumu byla přítomnost lidských kosterních pozůstatků u jižní strany kostela (výkop č. 1) a následně u strany jihovýchodní a východní (výkop č. 2). Souvrství výkopu č. 1 byla tvořena několika vrstvami obsahujícími značné množství stavebních materiálů, jako je malta a úlomky cihel. Je velice pravděpodobné, že se jednalo o pozůstatky přestavby kostela na počátku 20. století nebo dokonce o relikty mladších stavebních úprav. Podle ústního sdělení se kosterní pozůstatky do tohoto místa dostaly druhotně při dřívějších stavebních úpravách.

Jiná situace byla zjištěna ve výkopu č. 2 u jihovýchodního rohu kostela a částečně také

u jeho východní strany. Zde byly zachyceny lidské kosterní pozůstatky v homogenní šedohnědé hlinito-jílovité vrstvě, v níž nebyly rozpoznatelné případné stopy po výkopech hrobových jam. Také kosterní pozůstatky byly umístěny poměrně chaoticky, v neanatomické poloze. Anatomicky se zdají být situovány pouze dlouhé kosti dolních končetin uložené napříč výkopem, které by naznačovaly možnou původní polohu těla v severojižním směru. Z rozložení dalších kosterních pozůstatků lze předpokládat, že pocházejí z několika jedinců uložených v různých časových horizontech a patrné narušení starších pohřbů mladšími. Déle trvající pohřbívání může také nasvědčovat uložení kosterních pozůstatků ve výkopu č. 2 v rozdílných hloubkách: od 40 do 100 cm pod povrchem.

Situace zjištěná ve výkopu č. 2 u východní a jihovýchodní strany kostela nejspíše také koresponduje s historickým vývojem stavby. V těchto partiích je podle stavebně-historického průzkumu pod novogotickou přestavbou zachován presbytář původního vrcholně středověkého klášterního kostela. Nálezy tedy pocházejí z původního hřbitova rozkládajícího se okolo tohoto kostela z roku 1466¹.

Při dalších zemních pracích nebylo již zjištěno narušení archeologických situací.

*Kostel Narození P. Marie
v Orlové.*

*Lidská lebka v profilu výkopu
č. 2 u JV rohu kostela, 2006*

Foto Ondřej Tůma

*Kostel Narození P. Marie
v Orlové. Shluk lidských kostí
ve výkopu č. 2 u JV rohu
kostela, 2006
Foto Ondřej Tůma*

Drtivou většinu nálezů tvořily lidské kosterní pozůstatky. Celkem jich bylo nalezeno 383 kusů. Byly to většinou úlomky dlouhých kostí horních a dolních končetin, mozkovny, řidčeji žeber, pánevních kostí, záprstních a zánártních kostí, dolní čelisti, kostí patních a česek. Velmi vzácně se vyskytly zlomky obratlů, kosti obličejové části lebky a zuby. Množství těchto kostí neslo stopy druhotného poškození. Byly nalezeny pozůstatky jak jedinců dospělých, tak i jedinců mladých s nekompletním chrupem.

Průvodní materiál byl chudý. Šlo o čtyři keramické úlomky (dna a okraje) a železné hřebý s pozůstatky dřeva. Keramika byla většinou

novověká, glazovaná i neglazovaná, vyráběná na rychle rotujícím hrnčířském kruhu. Pouze jeden úlomek okraje lze datovat jako pozdně středověký či raně novověký (15.-16. století). Hřebý nalezené v bezprostřední blízkosti kostí s pozůstatky dřeva pochází s největší pravděpodobností z rakví, v nichž byli někteří nebožtíci pohřbíváni. Avšak podle četnosti hřebů nelze s přesností říci, zda byli všichni mrtví ukládáni do rakví. Spíše se ukazuje, že v rakvích byli uloženi pouze někteří jedinci.

Bližší informace by k dané problematice přinesl pouze rozsáhlejší archeologický průzkum a také důkladná antropologická analýza kosterních materiálu.

POZNÁMKY

1 Mojžíšek, Radislav: Památky okresu Karviná. Karviná 1996, s. 36.

Skauting v Českém Těšíně po 2. světové válce

Stanislav Vincour

Rozmach skautingu v poválečných letech (1945-1947)

Bezprostředně po skončení 2. světové války byly koncem května 1945 vytyčeny směrnice pro obnovení Junáka v Českém Těšíně a za dva týdny poté se sešlo 14 „starých činovníků“, aby zahájili pod vedením okresního velitele Mojžíry Satoriho činnost Junáka v okrese Český Těšín. Ten byl rozdělen na dvě střediska - první v Českém Těšíně, vedené Otou Gavendou,

a druhé v Třinci, vedené Karlem Krausem. Dne 12. června 1945 O. Gavenda založil 1. junácký oddíl Český Těšín, který navázal na tradice bývalé „dvojky“ Oldřicha Štěrbý. Junácké myšlenky ve městě tehdy propagovali především Ota Gavenda, bratři Josef, Rudolf a Oldřich Žižkové, bratři Ladislav a Jindřich Vachtarčíkové a Ginter Rottmann. V červnu 1945 byl založen v Českém Těšíně nový oddíl – smečka vlčat, vznikl také dívčí oddíl a oblastní velitelkou byla zvolena Marta Zelinová. Koncem tohoto měsíce pracovalo v 1. oddíle Junáka dvanáct členů

Společný příchod k Ivančeně. V čele náčelník Junáka dr. Rudolf Plajner (čtvrtý zleva), doprovázen Josefem Žižkou s dcerou, 1969. Archiv Edmunda Ondřeje

a jeho kronikář Rudolf Marek napsal, že období od června 1945 do března 1946 bylo „starověkem v činnosti českotěšínských skautů“. Vedení 1. oddílu převzal dočasně Bedřich Sladký, o výchovu vlčat se staral Petr Vlček. Pak byl založen 2. oddíl junáků pod vedením Jaromíra Chmátala a Oldřicha Žižky.

Český Těšín se stal i po válce centrem skautingu na českém Těšínsku, bylo zde vytvořeno velitelství 32. oblasti Junáka, které zahrnovalo okrsky Bohumín, Třinec, Frýdek-Místek a Český Těšín se dvanácti středisky. Oblastním velitelem byl zvolen Bedřich Sladký, jeho zástupci Ota Gavenda a Evžen Cedivoda z Lazů. Okrskovým velitelem v Českém Těšíně se stal Adolf Vaňka, jako vůdce zdejšího střediska působil Max Sladký, jeho zástupcem byl Petr Vlček. Rozvoji junáckého hnutí výrazně přispěl návrat některých českých rodin s dětmi, které byly po Mnichovu nuceny opustit území města.

Oblastní velitelství Junáka v Českém Těšíně uspořádalo v Sikorově parku ve dnech 29. 7. až 10. 8. 1945 Lesní školu – kurz pro vedoucí, z níž vyšlo 42 chlapeckých a dívčích činovníků.

Akcí, kterou připravili junáci z 1. oddílu byly zimní závody družin v prosinci 1945. Zvítězila družina Lišek, druhé místo obsadila družina Jestřábů a třetí družina Medvědů.

V roce 1945 došlo k výraznému rozvoji junáckého hnutí ve městě, který podpořil také ministr spravedlnosti Dr. Prokop Drtina, jenž v den prvního poválečného slibu

českotěšínských skautů dne 17. února 1946 v Českém Těšíně řekl: „*Chlapci, vždyť já také patřím mezi vás.*“ Skautský slib do rukou činovníků B. Sladkého, A. Vaňky a P. Vlčka skládali členové družin: Medvědů (Plinta, Halamíček, Lakota, Kmoníček, Náprstek, L. Vachtarčík, Vincour); Jestřábů (O. Žižka, J. Žižka, D. Čejka, Wojnar, Rottmann, Kotas) i Lišek (Marek, Pácl, Olšovský).

Zatímco se 1. oddíl junáků po návratu Oty Gavendy zaměřil výrazně na sportovní činnost, zvláště na lehkou atletiku, 2. chlapecký oddíl J. Chmátala a dívčí oddíl M. Zelinové a Míly Motýlové propagovaly tzv. „klasický skauting“. Sportovní, pro skautskou organizaci nezvyklá a poměrně jednostranná orientace 1. oddílu přilákala do hnutí mnoho nových členů. K 15. dubnu 1946 se oddíl rozrostl na čtyři družiny (Lišky, Jestřábi, Medvědi a Kamzíci), pracovalo v něm 47 junáků a smečka vlčat čítala 35 členů. Bylo uspořádáno mnoho vycházek a soutěží a v dubnu 1946 také první lehkootletické závody pro skauty a vlčata. V zimě to pak byly turnaje ve stolním tenisu, jakož i utkání se Sokolem, DTJ či místními podniky.

Svůj vztah k přírodě vyjádřili skauti z Českého Těšína poselstvím prezidentu Edwardu Benešovi, které na Pražském hradě předal do jeho rukou dne 16. června 1946 čtrnáctiletý českotěšínský junák Pavel Pácl společně se dvěma skauty z Čech a Moravy. Atmosféru, která doprovázela setkání mladých junáků

s prezidentem republiky dokresluje vyprávění P. Pácla, jež bylo uveřejněno v Novém Slově 19. 6. 1946: „*Pane prezidente! Neseme Vám štafetu československých lesů v rámci Týdne lesů. Junáci byli pověřeni, aby Vám štafetu doručili, hlásíce se upřímnou láskou k lesům a řadíce se mezi jejich ochránce.*“ „*Těší mne, že štafetu provedli junáci, kteří ve svých hrách, cvičeních i povinnostech mají nejbližší k lesu*“, prohlásil pan prezident Beneš, a pokračoval, „*...jinde sice mají také lesy, ale nikde jim nejsou tak krásné a drahé jako nám.*“

V červenci 1946 skládali českotěšínsť junáci na náměstí před Novou radnicí v Moravské Ostravě věrnostní slib do rukou prezidenta Dr. E. Beneše a v následujících měsících uspořádali mnoho soutěží, především sportovních, zúčastnili se Borovského závodu v Českém Těšíně a junáckých oslav v Příboře, kde obsadili 1. místo v soutěži tříčlenných hlídek z celého kraje, pomohli při organizaci Dne brannosti ve městě, byli přítomni na závodech zdatnosti v Orlové a především se podíleli na organizaci oblastních závodů šestičlenných hlídek v Českém Těšíně, v nichž zvítězila družina Český Těšín A, před družinami z Petřvaldu a Orlové.

Od 31. prosince do 20. srpna 1946 se konal první poválečný tábor Junáka Český Těšín v Komorní Lhotce nazvaný BIKINI, paradoxně pod dojmem pokusů s atomovými zbraněmi v Tichomoří. Zúčastnilo se jej 42 členů pod vedením Oty Gavendy. Táborovým pokřikem

bylo: „*Bum, prásk, plyn, atom, BIKINI – svět otráven, Český Těšín Junák – Bud' připraven!*“ táborová hymna měla tato slova: „*U potůčku BIKINI je tábor, je to pravý skautský ráj, Harry určil jeho řády, prostředím je krásný slezský kraj. Táborák je naše láska, hory, lesy milujem v kamarádství spojuje nás páska, veselost my jenom pěstujem.*“ (Skautské jméno či přezdívku Harry měl vůdce Ota Gavenda). Po návratu z tábora byl 5. září 1946 založen 3. chlapecký oddíl v Českém Těšíně a jeho vedení se ujal Rudolf Marek. Neměl však dlouhého trvání a už 9. ledna 1947 byl sloučen s 1. oddílem.

Vyvrcholením bohaté činnosti v roce 1946 byla účast českotěšínských Junáků na Svojsíkově jubilejním závodu v Praze ve dnech 28. – 29. září, který byl uspořádán k 70. výročí narození A. B. Svojsíka a 35. výročí trvání českého junáctví. Českotěšínská hlídka ve složení: Rudolf Marek, Oskar Lakota, Ginter Rottmann, Otto Wojnar, Milan Bílek, Živan Olšovský, Josef Skopal, Josef Žizka, Břetislav Fajkus, Oldřich Martínek, Miloš Náprstek a Stanislav Vincour obsadila v konkurenci 27 hlídek z celé republiky pěkně 13. místo. První den se závodilo na Strahově v atletice, signalizaci, uzlování a vaření, druhý den pak v Černošicích v pochodu podle mapy, kresbě panoramatického náčrtku, zdravotvědě a speciálních skautských disciplínách. Českotěšínské skauty potěšilo i setkání s manželkou zakladatele světového skautingu Mrs. Powel z Anglie.

Ivančena, projev náčelníka Junáka. Setkání se zúčastnilo cca 2 000 skautů a skautek z celé ČSSR, 1969. Archiv Edmunda Ondřečky

*Tábor skautů střediska
Český Těšín v Horní Lomné,
1969
Archiv S. Vincoura*

Základy nové tradice ve skautské práci byly položeny a ochotnická činnost zvýšila popularitu junáckého hnutí ve městě otevřením loutkové scény 26. října 1946 v Junáckém domově na Ostravské ulici, především mezi českotěšínskými dětmi a mládeží. První hrou pro veřejnost byla pohádka „Kašpárek pilotem“, následovaly

další „Kašpárek hledá práci“, „Kašpárkovo království“, „Kamarádi“, „Honza doktorem“, „Aladinova kouzelná lampa“ a mnoho jiných.

Od 22. prosince 1946 začala vycházet v deníku Práce tzv. Junácká hlídka, jejímž hlavním dopisovatelem byl O. Gavenda, čímž oddíly z Českého Těšína výrazně přispěly k šíření junácké myšlenky na území celého Těšínska.

Na přelomu let 1946-1947 Junák v Českém Těšíně procházel obdobím výrazného rozvoje. Dne 4. ledna 1947 byl uspořádán IV. ročník Zimního turnaje, kterého se zúčastnilo pět těšínských hlídek. Výsledky: 1. místo – hlídka č. 5 (Lasota, Bílek, L. Vachtarčík, J. Výtisk, Čejka ml., Zindler), 2. místo – hlídka č. 1 (Fajkus, Sládek, Olšovský, Vozihnoj, Kaminský, Čejka st.), 3. místo – hlídka č. 4 (J. Žižka, Konečný, Rottmann, Chytil, Stoklasa, Vincour), 4. místo – hlídka č. 2 (Pácl, Martinek, Huňa, Vlček ml., Králíček, Kostka). K 9. lednu 1947 pracovaly v Č. Těšíně dva oddíly chlapecké, vlčata a jeden oddíl dívčí.

Českotěšínské junáky se snažili udržet povědomí o činnosti svého hnutí v rámci regionu také pořádáním veřejně prospěšných akcí, kterými zároveň naplňovali podstatu první části junáckého slibu – „Milovati vlast svou – republiku československou a sloužiti jí věrně v každé době“. V tomto duchu byla vyhlášena tzv. „Dvouletka těšínských junáků“, která měla dvacet programových bodů zahrnujících vedle

*Přípravy na odjezd na tábor,
náměstí v Českém Těšíně.
Vpravo Eduard Konvička,
1969.
Archiv Edmunda Ondřeje*

vlastní činnosti i pracovní brigády, zřízení junácké knihovny a loutkové divadelní scény.

V souvislosti s plněním dvouletky byla uspořádáno mnoho soutěží, např. v běhu na lyžích, střelbě, stolním tenisu a plavání, skauti se rovněž zapojili do sběrových akcí apod.

Dne 20. dubna 1947 uspořádal 1. oddíl junáků závody v přespolním běhu za účasti 29 skautů, 15 členů Sokola, dvou členů DTJ a SČM a rovněž členů sportovního klubu z polského Cieszyna.

4. května 1947 se pak zúčastnili českoslovenští junáci „Harcerských slavností“ v Cieszyně, kde byly položeny základy vztahů s polskými skauty – harcery.

Řadou dalších sportovních i veřejně prospěšných akcí pomocí městu a vydáváním skautské rubriky v několika regionálních novinách (Práce, Hlas, Nová svoboda), si získal Junák v Českém Těšíně postavení organizace nejlépe pracující s mládeží. Toto období představovalo v historii skautingu vrchol v jeho dosavadní činnosti.

Dne 3. května 1947 navštívil československé skauty v Komorní Lhotce při výsadbě lesních porostů ředitel Boy Scouts International Bureau (Mezinárodní chlapecká skautská kancelář) Mr. Wilson a předal jim pozdrav od anglických skautů. Nejvýznamnější událostí v poválečné historii skautingu se stala účast šesti junáků z Českého Těšína (O. Gavenda, P. Pácl, G. Rottmann, L. Vachtarčík, O. Wojnar, J. Žižka) na 6. světovém JAMBOREE 1947 ve Francii. Byla to vůbec první a na řadu let jediná junácká delegace z Českého Těšína, která se mezinárodního setkání skautů zúčastnila a pro její členy se Jamboree stalo celoživotním zážitkem. Dne 28. září 1947 uspořádali Junáci v Českém Těšíně výstavku pro veřejnost, kde byly zachyceny

*Jedeme na tábor...
bratři Molinové na náměstí
v Českém Těšíně, 1969.
Archiv Edmunda Ondřeje*

nejdůležitější momenty z Jamboree, bylo možno shlédnout kroniku a také 40 minutový film věnovaný této tématice. Vše nasvědčovalo tomu, že se skautské hnutí v Českém Těšíně i v celém Československu úspěšně rozvíjí. Zostření politické situace v zemi se však projevilo i v jeho řadách, jak o tom hovořil při zahájení výstavy předseda MNV v Českém Těšíně Vilém Pavlík: „... Bohužel, v naší republice nenašel skauting ještě patřičné pochopení u mnohých vedoucích lidí. Jak známo, jest Junák organizací nadstranickou. Zdejší deník „Nová svoboda“, list KSČ

*Pochod skautů a skautek,
Nádražní ulice v Českém
Těšíně, 1947.
Archiv S. Vincoura*

*Československé středisko
Junáka v r. 1946. Vlevo
vůdce střediska Ota Gavenda
a vpravo vůdce smečky vlčat
Petr Vlček
Archiv S. Vincoura*

napsal, že junáci ve Francii propagují komunistickou mládež a SČM. Musím zde z tohoto místa prohlásit, že to byla holá nepravda, neboť junáci nemají s politikou nic společného. Pěstují jen a jen politiku československou.“

Po únoru Junák 1948 jako kolektivní člen SČM pracoval až do roku 1949 i přes politické změny v Československu podle svých výchovných zásad, nemohl však zabránit vzniku nových komunistických dětských organizací ani své likvidaci.

V roce 1948 se ještě uskutečnil společný letní tábor Těšínské 32. oblasti v Hluchové u Nýdku, kde společně tábořili skauti z Českého Těšína, Bystřice nad Olší a Třince. Tento tábor se nazýval TIBET podle začátečních písmen míst, odkud pocházeli jeho účastníci. Poslední „svobodnou“ akcí československých junáků před téměř dvacetiletou odmlkou byl třetí poválečný tábor překrásném údolí na Vikštejně v Podhradí (tehdy Dolní Vikštejně) u Vítkova na řece Moravici v roce 1949. Jednalo se vlastně o dva tábory - skautů a skautek, které vedl Ota Gavenda, a jenž tam také natočil film ze skautského prostředí.

Po vzniku Československého svazu mládeže (PO ČSM) v dubnu 1949 a jeho pionýrské organizace (PO ČSM) následoval v červnu 1950 zákaz činnosti Junáka, když I. sjezd ČSM rozhodl o ukončení jeho činnosti.

To už ale Junák v Českém Těšíně nepracoval. Přesto v roce 1949 otevřeli „bývalí“ skautští nadšenci v bývalém „Junáckém domově“ loutkovou scénu a jako volné sdružení pak pořádali loutková divadelní představení a propagovali sportovní činnost, zejména lehkou atletiku. Poválečný rozvoj nejen československého

skautingu byl na řadu let násilně zastaven. Přestaly vycházet skautské časopisy a knížky, klubovny osiřely. Trvalo skoro dvacet let, než se skautské myšlenky opět prodraly na slunce...

Pražské jaro a obnovení Junáka (1968-1970)

Po březnovém zasedání ÚV KSČ v roce 1967 a především v lednu 1968 došlo k uvolnění politického napětí v Československu. Vznikl Československý pionýr a koncepce PO ČSM byla silně narušena. To se stalo podnětem znovuoobnovení junácké činnosti všude v republice a také v Českém Těšíně.

První snahy o obnovení činnosti Junáka bylo možno pozorovat už v listopadu 1966, kdy se sešli bývalí českoslovenští junáci na Skalce-Polomu v Beskydech. K definitivnímu obnovení pak došlo 19. dubna 1968, kdy opět zahájilo činnost středisko Junáka v Českém Těšíně. Zahajovacího shromáždění v místním divadle se zúčastnilo 60 bývalých skautů a skautek. Téhož dne bylo založeno pět skautských oddílů. 1. oddíl vznikl z bývalého Klubu čs. turistů a turistického kroužku na Komenského škole a jeho vedením byl pověřen Antonín Kotas, 2. oddíl junáků navázal na dlouholetou tradici a jeho vůdcem byl zvolen Přemysl Jaroš a po něm Eduard Konvička, 3. oddíl tvořila smečka vlčat, vedená zpočátku E. Konvičkou, později Pavlem Vernerem, vedení 1. oddílu skautek se ujala Olga Podhorská. Pátou skautskou jednotku tvořili starší „Oldskauti“ vedení Ottou Wojnarem, jejichž činnost byla hlavně organizační a propagační.

Prvořadým úkolem střediska v Českém Těšíně byla výchova nových vůdců družin – rádců. Proto již v dubnu 1968 uskutečnil dlouholetý činovník a skautský praktik Ota Gavenda rádcovský kurz pro všechny mladé skautské pracovníky. U příležitosti 50. výročí vzniku Československé republiky pak složili 28. října 1968 skauti první slib po dvacetileté přestávce. V prosinci 1968 se zúčastnili obnoveného Zimního turnaje Těšínské oblasti, který vyhrál 1. oddíl z Českého Těšína a 2. oddíl obsadil páté místo.

Přestože téměř dvě desetiletí byla činnost Junáka zakazována, stal se obnovený Junák v Českém Těšíně brzy jediným řádně organizovaným hnutím dětí a mládeže. Jeho členové se zapojili do různých, především kulturních a veřejně prospěšných akcí např. vykáceli staré a zasadili nové stromy, zejména břízy na sídlišti mezi Slezskou a Hrabinskou ulicí, prováděli jarní sběr šrotu ve městě, úklid ve městě aj.).

Po vzoru Dr. Gmeinera, který v roce 1951 vybudoval v Imstu v Tyrolích prvou „SOS vesničku“, uspořádalo 60 skautů a skautek ve dnech 11. – 18. ledna 1969 veřejnou sbírku na výstavbu „SOS vesničky“ v Petřvaldě, která vynesla 17 120 Kč. Junák se tak dostal do povědomí obyvatel a po dobu své existence do roku 1970 byl podporován širokou veřejností a podniky, SOS vesničky v Petřvaldě se však bohužel nikdo nedočkal...

V dubnu 1969 se celé českotěšínské středisko zúčastnilo vzpomínkové akce u kamenné mohyly na Ivančeně pod Lysou horou, kde byl přítomen též náčelník Čs. Junáka Dr. Rudolf Plajner. Dne 9. května 1969 se poprvé konal slib skautek, o letních prázdninách 1969 a 1970 se konaly střediskové tábory v Horní Lomné, dále bylo uspořádáno mnoho soutěží, především v tábornických a junáckých znalostech, jako např. II. ročník obnoveného Zimního turnaje, českotěšínské skauti se zúčastnili akce „Junácký Havířov“, atletických a jiných závodů.

Junáckou výstavu v Domě dětí a mládeže na Střelnici ve dnech 27. – 30. března 1970 zhlédlo na 200 návštěvníků. V knize návštěv můžeme najít také zápis Pravoslava Machary, bývalého starosty junáckého sdružení v Českém Těšíně ve 30. letech: „Po létech při návštěvě vkusné a bohaté výstavy přeji vám bratři, do dalších dnů hodně zdaru, úspěchů a jasné, radostné životní pohody!“

Tato slova však v období tzv. normalizace nemohla být realizována. Po ustavující konferenci Socialistického svazu mládeže (SSM) a Pionýrské organizace PO SSM ve dnech 9. – 11. listopadu 1970 došlo stejně jako v padesátých letech k nucenému sloučení dětských

*Odjíždíme na tábor.
Vůdce střediska Josef Žižka
v Českém Těšíně, 1969.
Archiv Edmunda Ondřečky*

organizací v jednotnou PO SSM. Junák byl znovu rozpuštěn a skautské oddíly opět rušeny.

Také v Českém Těšíně ztratil Junák veškerý znovu získaný majetek, který propadl ve prospěch PO SSM, a to včetně svépomocí vybudovaných kluboven na Gottwaldově dnes Nádražní třídě 15 a Havlíčkově ulici č. 7. Mnoho skautských pracovníků definitivně zanechalo činnosti a odešlo do ústraní. Někteří z nich v práci pokračovali, ale již jen v modelářských, turistických a sportovních klubech, kroužcích či jinde.

*Na skautském táboře nikdy
nechybí indiánský stan...
Na snímku současný ředitel
Muzea Těšínska Z. Ondřeka
se svým otcem Edmundem
Ondřekou, 1969.
Archiv S. Vincoura*

Dva zámky v Dolní (Německé) Lutyni

František Musil

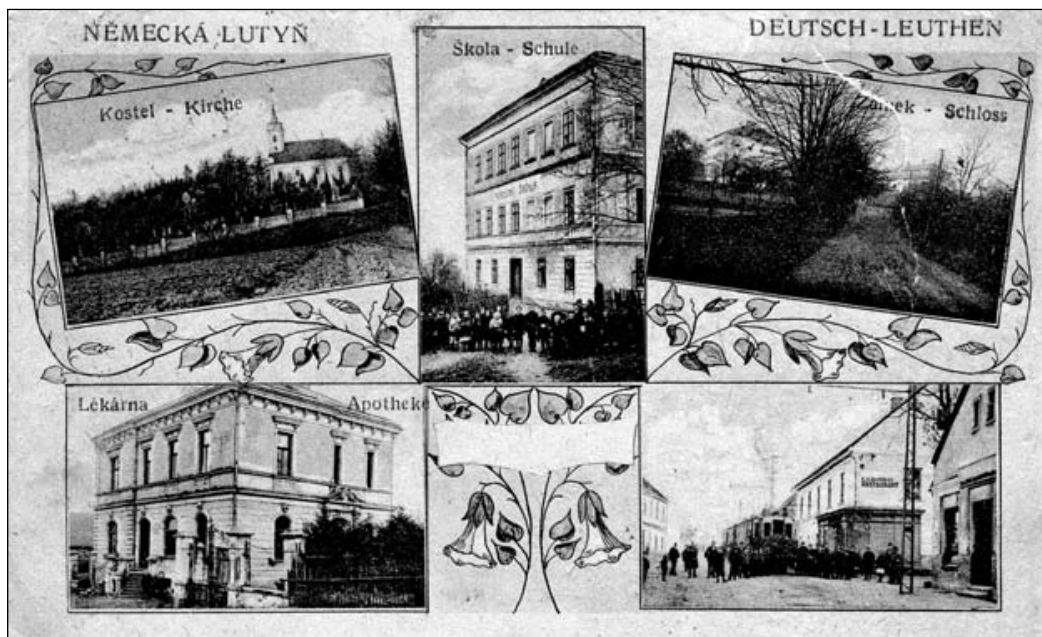
Zvláštností šlechtických sídel v Dolní Lutyni je existence dvou zámků,¹ aniž došlo k rozdělení vsi mezi několik majitelů, jak je běžné v řadě vsí na území Těšínska. Také název Dolní Lutyně nevznikl v historickém vývoji rozdělením vsi mezi různé majitele jako je tomu např. v Bludovicích, Domaslavicích nebo Soběšovicích, ale historický přívlastek Německá nahradil přívlastek Dolní až po roce 1945. Vznik dvou zámků v nevelké vzdálenosti byl zřejmě ovlivněn faktem, že v držení Dolní Lutyně se vystřídali jednak příslušníci slezské nižší šlechty, kteří zde vybudovali první šlechtické sídlo, a potom příslušníci význačných panských rodů (především Taafeové), jejichž nárokům nevelké sídlo příslušníků slezské nižší šlechty nevyhovovalo a proto přistoupili k výstavbě nového, ve své době moderního zámku.

Dolní Lutyně se připomíná poprvé v roce 1305 v soupisu desátek vratislavského biskupství ještě jako jedna vesnice.² V roce 1365 kníže Přemek I. postoupil Lutyni (tehdy se již dělila na Německou a Polskou – dnes Horní Lutyně. Ta z větší části ustoupila výstavbě nové Orlové) Paškovi z Barutswerde. Později část vsi opět připadla těšínským knížatům k jejich fryštátskému panství, část zůstávala samostatným statkem. Z jeho držitelů jsou doloženi Jan z Lutyně (1475–1486), snad předek rodu Lišků z Lutyně, který se v Dolní Lutyni připomíná v 16. století (1540–1568), v letech 1577–1579 Lutyni vlastnil Kašpar Vlček z Dobrozemice, od roku 1586 zde vládli Gerałtoviští z Gerałtovic.³ Vdova

po Jáchymu Gerałtovském z Gerałtovic (†1626, je pohřben v lutyňském kostele) Anna, rozená z Kochtic, se před rokem 1632 provdala podruhé za Jana (Hanuše) Jindřicha Šlika z ostrowské větve rodu, který zdědil Dolní Lutyni po její smrti v roce 1639.⁴

O sídle uvedených nejstarších majitelů Dolní Lutyně nemáme bližší zprávy. Ale je velmi pravděpodobné, že toto sídlo stávalo ve svahu východně od dnešního zámku v místech dnes již neexistujícího dvora a zámku, v oblasti ulice Ke statku, tam kde dnes stojí obytné domy č.p. 1167 – 1171. Tento dvůr s nevelkým barokním zámkem tvořícím jeho jihovýchodní vstupní průčelí je dobře patrný na uvedené katastrální mapě Dolní Lutyně z roku 1836. Podoba zámku je zachována na zmíněné fotografii z doby kolem roku 1940. Zámek tvořící součást areálu dvora je svým vzhledem podobný řadě slezských zámků, které byly sídly nižší šlechty, např. zámku v Havířově – Šumbarku či zámku v Havířově – Životicích, jejichž dnešní vnější podoba pochází nejspíše z 18. století.⁵ V této době byl pravděpodobně upravován, alespoň pokud jde o exteriér, i dolnolutyňský zámek. Vzhledem k jeho demolici však již nelze řešit otázku, jak tato budova navazovala na starší fáze šlechtického sídla. Musíme tedy vystačit s hypotézou, že zaniklý zámek byl pokračováním staršího šlechtického sídla Lišků a Gerałtovských a jeho vnější úprava snad pocházela z doby vlády Šliků či Taafeů.

*Tafeovský zámek
na pohlednici z počátku 20.
let 20. století (vlevo patrna
zaniklá sýpka)*

*Zámek od východu.
Na severní straně se
k barokní stavbě připojují
zmodernizované a zpusťlé
hospodářské budovy.*

Janem (Hanušem) Jindřichem Šlikem začíná v Dolní Lutyni, která měla charakter zvláštního stavovského panství (tzv. status minor),⁶ vláda význačných panských rodů.

Druhý manžel Anny Kochtické Jan Jindřich Šlik z ostrovské větve rodu a jejich syn Vilém Jindřich zřejmě v Dolní Lutyni pobývali, neboť další majetky po odprodeji Drahonice (na Karlovarsku) neměli.⁷ Nelze vyloučit, že právě za těchto majitelů mohlo dojít k stavebním úpravám původního dolnolutyňského zámku v barokním slohu. Vilém Jindřich Šlik byl podruhé ženatý s Alžbětou Maxmiliánou z Drahotuše. Po smrti Viléma Jindřicha v roce 1660 se Alžběta Maxmiliána sama ujala správy dolnolutyňského statku, neboť Vilém Jindřich neměl dědice. I v době její vlády v Dolní Lutyni mohlo dojít k barokním úpravám staršího lutyňského sídla.

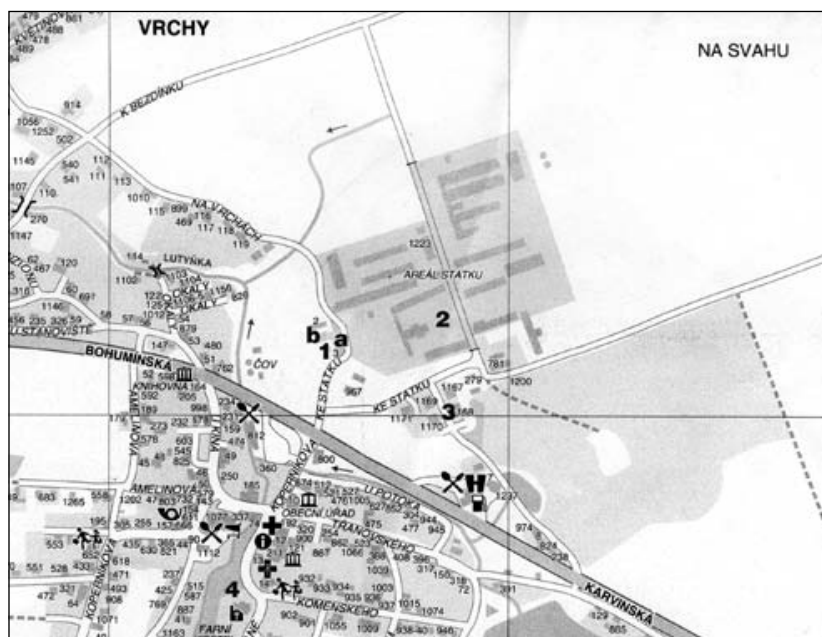
Vdova Alžběta Maxmiliána se později znovu provdala za příslušníka jiné rodové šlikovské větve význačného válečníka Františka Arnošta Šlika z kopidlanské větve rodu, jehož hlavní majetky získané rodem v době pobělohorských konfiskací (Staré Hradky, Veliš, Kopidlno) byly ve východních Čechách na Jičínsku. Na druhé straně František Arnošt odprodal staré rodové majetky v západních Čechách – v roce 1663 Hauenštejn (dnes Horní Hrad u Kadaně) a v roce 1665 Planou u Mariánských Lázní. František Arnošt Šlik se zdržoval hlavně na svých východočeských panstvích (před rokem 1660 dokončil rozsáhlou přestavbu zámku v Kopidlně), takže pravděpodobně v Dolní Lutyni pobýval málo a v této době asi zde k nějakým větším stavebním akcím nedošlo. Dolní Lutyně zůstávala v této době majetkem Alžběty Maxmiliány z Drahotuše.

František Arnošt Šlik zemřel v roce 1675 a Alžběta Maxmiliána se provdala potřetí za Františka Taafeho z Carlingfordu, původem irského šlechtice, který vlastnil i některé majetky v Dolních Rakousích. Po její smrti v roce 1700 zdědil Dolní Lutyni její manžel František Taaf.⁸

Příchod panského rodu Taafů do Dolní Lutyně výrazně ovlivnil vývoj zdejších šlechtických sídel. Dolní Lutyně se stala jejich prvním slezským majetkem a proto zde chtěli zřejmě mít i odpovídající sídlo. Dosavadní nevelký zámek tvořící součást hospodářského dvora Taafům příliš nevyhovoval a proto přistoupili k výstavbě nového vrcholně barokního zámku západně od původního dvora na vrcholu návrší protilehlého s lutyňským kostelem.

*Situace obou zámků
na dnešní mapě Dolní Lutyně*

- 1) Areál zámku: a) vlastní zámecká budova, b) přilehlé hosp. budovy-dnešní stav
- 2) Areál statku – dnešní stav hospodářských budov
- 3) Území, kde stával zaniklý zámek a dvůr
- 4) Kostel

*Západní průčelí zámku –
pohled z míst zaniklé sýpky*

*Výřez z katastrální mapy
Dolní Lutyně z roku 1836*

1) Areál dnešního zámku:

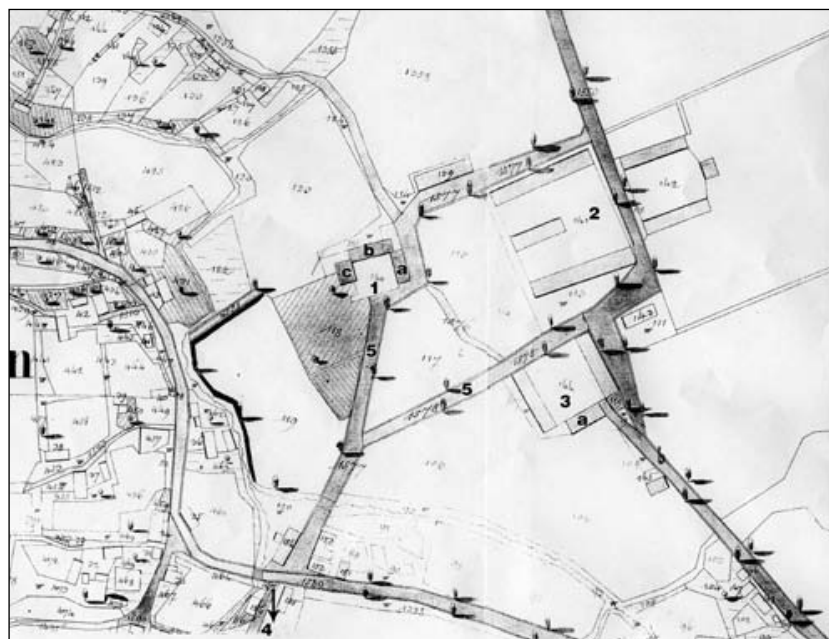
*a) vlastní zámek, b)
hospodářské budovy
na severní straně zámku,
c) dnes již zaniklá barokní
sýpka*

*2) Areál mladších
hospodářských budov*

*3) Starší, dnes zaniklý dvůr
se zámkem (a)*

4) Směr ke kostelu

*5) Trasa dnešní ulice
Ke Statku*

I k tomuto zámku patřily hospodářské budovy tvořící severní a západní část zámeckého areálu. Z nich nejvýznačnější byla mohutná, dnes již zaniklá barokní sýpka západně od hlavní zámecké budovy. Zámek však již netvořil součást dvora, takže výrazně převládla jeho rezidenční funkce. Objekt byl obklopen nevelkou zahradou. Hospodářské příslušenství bylo umístěno jednak v původním dvoře, jednak postupně byl budován nový hospodářský areál východně od zámku, v místech, kde je dodnes umístěn lutyňský velkostatek.

Původní zámek se za Taafeů změnil jen v sídlo správy dvora. V Dolní Lutyni nechal další příslušník rodu Taafeů Mikuláš v letech 1740 – 1746 vybudovat v místech staršího dře-

věného kostela dnešní barokní kostel sv. Jana Křtitele. Na stavebníka a jeho manželku upomíná jejich alianční erb zhotovený z polychromovaného dřeva umístěný v interiéru kostela. V roce 1749 Mikuláš Taafe přikoupil panství Fryštát (dnes Karviná I.) a Ráj a po tomto roce nechal barokně přestavět zdejší zámky, které se potom staly hlavními slezskými sídly Taafeů. Zámek v Dolní Lutyni se po roce 1749 změnil jen v jejich letní sídlo.

V roce 1792 prodal vnuk Mikuláše Taafeho Rudolf Dolní Lutyni, Fryštát a Ráj majiteli karvinského panství Janu Larischovi ze Lhoty, který získal od císaře a krále Leopolda II. právo spojit své rodové jméno s jménem rodu Mönnichů, neboť jeho manželka Anna byla poslední příslušnicí tohoto rodu.⁹ Dolní Lutyně, i když si nadále udržela charakter samostatného statku, byla spojena s ostatnímu majetky Larischů. Dolnolutyňský zámek občas ještě sloužil pro letní pobyt majitelů, ale postupně se měnil jen v sídlo správy dolnolutyňského statku a byty hospodářských úředníků. Hlavním sídlem Larischů byly v této době zámky ve Fryštátě a Ráji. Dolní Lutyně tak definitivně ztratila charakter rezidenčního centra. Na taafeovském dolnolutyňském zámku byly provedeny v 2. polovině 19. století menší stavební úpravy, ale jeho celkový vzhled se již nijak nezměnil. K rozsáhlejším úpravám a přestavbě a přístavbě hospodářských budov docházelo v areálu původního dvora, ale hlavně v hospodářském areálu východně od Taafeovského zámku.

Na počátku 20. let 20. století získal dolnolutyňský velkostatek i se zámkem od Jana Larische-Mönnicha Jiří Hahn, který se opět

usídlil v taafeovském zámku, ale původní zámek sloužil i nadále jen správním a hospodářským potřebám přilehlého dvora.

V roce 1945 byl zámek Jiřímu Hahnovi zkonfiskován a přešel do vlastnictví státu. Byl spravován různými zemědělskými organizacemi, nejdéle Státním statkem Bohumín. Byl využíván jako byty zaměstnanců statku, zatímco starší zámek se změnil jen v hospodářskou budovu dvora. Údržbě obou zámků byla věnována jen minimální pozornost.¹⁰ Kolem roku 1960 byl celý dvůr i se starším zámkem beze zbytku a bez jakéhokoli stavebního průzkumu zbořen a v jeho místech postaveny nové bytové jednotky. Výrazně byly přestavěny a nevhodně zmodernizovány hospodářské budovy tvořící severní trakt areálu taafeovského zámku. Velmi negativním zásahem v tomto areálu bylo zboření zmíněné barokní sýpky a její nahrazení architektonicky nevhodnou novostavbou na západní straně areálu. V dnešní podobě tyto přestavěné a přistavěné hospodářské budovy velmi nevhodně působí v návaznosti na barokní architekturu vlastního zámku.

Po roce 1989 přešel zámek i s přilehlým dvorem do majetku Pozemkového fondu a v roce 1994 byl zámek a celý statek privatizován.

Ani v této době však nedošlo k opravě zámku a zpusťlá budova slouží jako byty sociálně slabších občanů.

Je škoda, že když Dolní Lutyně byla již ochuzena o zámek starších držitelů vsi, zůstává i druhý zámek spjatý s počátky působení význačného rodu Taafeu ve Slezsku, v celkově špatném stavu bez využití v zájmu celé obce.

Zaniklý zámek v době kolem roku 1940 – reprodukce z I. Hajzlerová, Dolní Lutyně 1305 – 2005, Dol. Lutyně 2005, s. 16.

POZNÁMKY

- 1 Zmínku o dvou zámcích v tehdejší Německé Lutyni uvádí poprvé R. Kneiffel, Topographie des k. k. Antheils Schlesiens II/1, Brünn 1806, s. 171, aniž by tyto objekty blíže specifikoval. V této podobě se údaj o dvou zdejším zámcích potom opakuje i v některých dalších publikacích, jako L. Hosák, Historický místopis země Moravskoslezské, Praha 1938 (dále jen Hosák, Historický místopis...), s. 931 a I. Hajzlerová, Dolní Lutyně 1305 – 2005, Dolní Lutyně 2005, s. 13. Pokus, i když ne příliš jasný, o rozlišení obou dolnolutyňských zámků se objevil v poznámkách dr. Josefa Hobzka, pracovníka tehdejšího Ústředního ústavu státní památkové péče v Praze, zachovalých v jeho pozůstalosti (dnes v soukromém majetku). Zde uvedena k roku 1954 poznámka, že oba zámky patří Státnímu statku Bohumín a jeden zámek slouží jako hospodářská budova, druhý jako byt správce. Na základě Hobzkovy poznámky, zatím bez znalosti dalších pramenů, se autor tohoto pojednání ve své práci Hradky a zámky na Moravě (A–Z na cesty), Praha 1987, s. 56 – 57 domníval, že starším zámkem byly hospodářské budovy u nového zámku, především mohutná barokní sýpka. Tento názor byl převzat i v portálu <http://wiki.mapy.cz> (dále hledat v kategorii Historické objekty – zámky). Povědomí o existenci dvou zámků nebylo rozšířeno ani mezi obyvateli obce a některé práce např. Kolektiv, Hradky, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II – Severní Morava, Praha 1983 (dále jen Kolektiv, Hradky...II), s. 58 se zmiňují jen o jednom zámku. Řešení problematiky dvou dolnolutyňských zámků, jak je provedeno v této stati, bylo možné až na základě publikování fotografie objektu ovšem s nesprávným označením, že jde o dnešní dolnolutyňský zámek v době kolem roku 1940, ve výše citované práci I. Hajzlerové, s. 16 (levý snímek). Konfrontace této fotografie s nejstarší katastrální mapou Dolní Lutyně z roku 1836 (originál je uložen v Ústředním archivu geodézie a kartografie v Praze – Kobylisích, inv. č. 509/2, výřez z mapy je přílohou k této stati) umožnila přesnou lokalizaci obou zámků (jeden z nich již nestojí) v terénu. Údaje o tomto zaniklém zámku jsou i doplňkem publikace F. Musil – M. Plaček, Zaniklé hrady, zámky a tvrze Moravy a Slezska, Praha 2003 a jejího 2. vydání F. Musil – M. Plaček – J. Úlovec, Zaniklé hrady, zámky a tvrze Čech, Moravy a Slezska, Praha 2005, kde heslo Dolní Lutyně chybí.
- 2 Codex diplomaticus Silesiae XIV, Breslau 1889, s. 112.

- 3 K těmto nejstarším držitelům srov. Hosák, Historický místopis..., s. 931 s odkazem na pozůstalost V. Praska uloženou dnes v knihovně Zemského archivu v Opavě, inv. č. 855 a J. Pilnáček, Rody starého Slezska (dále jen Pilnáček, Rody...) I, Opava 1991, s. 374–376 (Liškové z Lutyně).
- 4 K Jáchymovi Geraľovskému a jeho manželce srov. Pilnáček, Rody...I, s. 294 – 296 a II, Opava 1991, s. 605.
- 5 Výřez z této mapy a fotografie zámku jsou přílohou článku. K zámkům v Šumbarku a Životicích srov. Kolektiv, Hradky...II, s. 243 a 287.
- 6 Tato panství byla vyňata z pravomoci úřadů knížectví těšínského a byla podřízena přímo ústředním slezským úřadům ve Vratislavi.
- 7 O majitelích Dolní Lutyně z rodů Šliků a jejich manželkách srov. A. Sedláček, Hradky, zámky a tvrze Království českého (dále jen Hradky...) X, Praha 1895, s. 304 – 305, 309, Hradky... XIII, Praha 1905, s. 98 a 231, Ottův slovník naučný (dále jen OSN) 24, Praha 1906, s. 675 – 679 (heslo Šlik od A. Sedláčka, zde jako manželka Viléma Jindřicha a Františka Arnošta je však uváděna Helena z Trautisch – snad zkomolené Drahotuše), A. Pilnáček, Staromoravští rodové, Brno 1971 (2. vyd), s. 408 (rod z Drahotuše) a Pilnáček, Rody...IV, Opava 1998, s. 1128. (Šlikové). Nejnověji je Šlikům věnována populární práce O. Vinaře, Pět století Šliků, Praha 1998, kde pro pobyt příslušníků rodu ve Slezsku jsou nejdůležitější genealogické tabulky na s. 173 – 174. Zde je manželka Viléma Jindřicha označena jako Anna M. z Drahotuše, a manželka Františka Arnošta jako Helena z Drahotuše, i když jde ve skutečnosti o jednu osobu.
- 8 Základní informaci o tomto rodě přináší OSN 25, Praha 1906, s. 1. K příchodu rodu Taafeu do Dolní Lutyně srov. Hosák, Historický místopis..., s. 931 s odkazem na Praskovu pozůstalost v knihovně Zemského archivu v Opavě inv. č. 855.
- 9 K rodu Larisch–Mönnichů srov. V. Matroszová, Rod Larisch–Mönnich na Karvinsku, Karviná 1999.
- 10 K osudům obou zámků po roce 1945 též v pozn. 1 citovaná pozůstalost J. Hobzka.

Článek věnuji též památce své tety Marie Musilové, která na počátku 20. let 20. století učila na tehdejší obecné škole v Německé (Dolní) Lutyni.

Most Sokolovských hrdinů v Karviné-Darkově

Vlasta Byrtusová

Na cestách v České republice v roce 2007 bylo celkem 16 453 mostů, z toho na dálnicích je postaveno 545, na silnicích I. třídy 3 388, silnicích II. třídy 4 481, silnicích III. třídy 8 039 mostů. Z nich 1 352 bylo postaveno v 19. století a 4 090 mostů pochází z let 1901-1950.

Zajímavým dokladem historie vývoje mostního stavitelství z počátku 20. století je nově zrekonstruovaný železobetonový obloukový silniční most Sokolovských hrdinů (dříve most T. G. Masaryka), který se nachází v lázeňském parku v Karviné-Darkově. Po rozdělení Těšínska v roce 1920 cesta z Českého Těšína do Darkova vedla polským územím, proto československá vláda musela postavit novou komunikaci do Karviné. Most, který překlenuje řeku Olši na cestě z Darkova do Karviné byl postaven v místě starobylého brodu a je technickým unikátem. Byl postaven podle projektu vídeňského architekta Ing. Franze Raaba. Práce na stavbě mostu byly zahájeny výkopem základů dne 15. 9. 1924 a dne 5. 11. 1925 byl most slavnostně předán do užívání. Stavba mostu a silnice trvala 14 měsíců. Mostní konstrukci stavěla firma AST z Opavy a silnici k mostu sloučené firmy Moravská stavební a betonářská společnost z Brna a stavitel Hugo Königsberger z Karvinné. V Památníku místní četnické stanice v Darkově z roku 1920-1948 je uvedeno, že na konstrukci mostu bylo použito 60 tun železa, 400 m³ betonu, 140 000 kg cementu, na stavbu mostu bylo spotřebováno kolem 400 m³ dřeva. Celkové náklady na stavbu mostu tvořily 850 000 Kč, z toho 215 000 Kč na dřevěné lešení.

Most je zajímavý použitím úsporného, ale technicky velmi náročného Vierendeelova nosníku v horním oblouku s prostorově působivým příčným stažením, které má podobu tří trojic vodorovných prutů nad sebou, proložených svislým středním pruhem. Vynálezcem tohoto nosníku je významný belgický stavební inženýr Arthur Vierendeel, který se narodil 10. 4. 1852 v Löwen a zemřel 8. 11. 1940 v Uccle (Ukkel) v Belgii. V r. 1896 dal A. Vierendeel nosník patentovat a v r. 1902 byl tento rámový nosník skládající se ze dvou pásů propojených příčlemi (bez úhlopříčky) poprvé použit při konstrukci železobetonového mostu přes řeku Šeldu v Avelgemu v Belgii.

Most Sokolovských hrdinů v Karviné-Darkově byl v období od srpna 2003 do července 2004 rekonstruován za účasti statutárního města Karviné (odboru místního hospodářství). Most do rekonstrukce sloužil osobní a nákladní dopravě k blízkému Dolu Darkov a hostům v lázních. Automobilová doprava v této lázeňské lokalitě způsobovala zvýšenou prašnost a hluk. Provoz vozidel byl v zúženém prostoru mostu složitý a vedl k dopravním nehodám. Město Karviná rozhodlo, že kromě rekonstrukce a zachování kulturně-technické památky, bude také vybudována protipovodňová ochrana lázní. Z těchto důvodů bylo potřeba navýšit nosnou konstrukci mostu nadbetonováním opěr a osazením nových ložisek, aby odtokové poměry byly dimenzovány na průtok stoleté vody (projevilo se při stoleté vodě v r. 1997). Mezi hladinou nejvyšší vody a spodní hranou nosné

*Most v Darkově, r. 1927
Sbírka pohlednic
Muzea Těšínska*

*Původní dřevěný most
v Darkově, r. 1924
Sbírka pohlednic
Muzea Těšínska*

konstrukce musí být prostor ve výšce minimálně 0,5m. Most byl zvednut cca o 2m povodňového ohrožení a současně byly zvednuty příjezdové a přístupové komunikace, které výrazně zklidnily dopravu v dané lokalitě. Zároveň se prováděly také přeložky plynovodu, vodovodu a telefonních kabelů. Projektovou dokumentaci dodal DOPRAVOPROJEKT Ostrava s.r.o., autorem projektu je Ing. Martin Vilč. Realizaci celého projektu formou generální dodávky provedla společnost STAVOKOMP, stavební a.s. v Karviné-Hranicích. Na rekonstrukci se podíleli také pracovníci památkového ústavu, kteří pomohli zachovat reliéfy na stěnách mostu, šetrně sanovat i barevně sladit stavbu v krajině.

Oprava mostu začala zvedáním mostní konstrukce. Hydraulické zvedáky ji zvedaly v tempu několik milimetrů za hodinu. Konstrukce mostu byla usazena na nových

železobetonových nosnících. Potom následovalo odstrojení železobetonové konstrukce až na nosnou výstuž a odstranění všech narušených vrstev betonu. Ocelová výstuž mostu byla po očištění od zbytků koroze ošetřena inhibitorrem oceli „Mapafer“ - látkou, která zabraňuje další korozi. Následovala hrubá reprofilace vysokopevnostní sanační maltou „Mapegrout tixotropní“. Na dohlazení povrchu bylo použito jemné sanační malty „Monofinish“ a na barevnou úpravu nátěrový systém „Elastocolor“. Na stavbě bylo použito 2 534 m² dlážděných krytů z mozaikových kostek na chodníky, 1 schodiště a na reprofilaci povrchu mostu bylo spotřebováno 3 782 m² sanační malty a betonu. Dále bylo použito 253 m² betonové dlažby se zámkem, 597 m² asfaltového betonu a bylo založeno 1 847 m² travníkových ploch. Celkové náklady na rekonstrukce činily 31 900 000 Kč.

*Most v Darkově, r. 1929
Sbírka pohlednic
Muzea Těšínska*

*Most v Darkově
po rekonstrukci, 2008
Foto Vlasta Byrtusová*

Ministerstvo kultury ČR přispělo na opravu mostu částkou 1 230 000 Kč a zbytek byl financován z rozpočtu statutárního města Karviné.

Mosty jsou místa, kterými se prochází. Stavitelé nestavějí mosty jen pro jedno pokolení. Stavějí je na delší dobu, i když se názor na stavbu mostu a jeho využití mění. Aby mohly dlouho sloužit veřejnosti se dnes z památkově chráněných mostů začíná vylučovat automobilová doprava. Darkovský most, jak se mu lidově říká, je mimořádný svým technickým řešením mostové konstrukce oblouku. Je koncipován jako monolitický železobetonový polorám, kloubově uložený do plošných základů. Kloubové uložení mostu je volné a bere zřetel na území, které je ovlivňované těžbou uhlí. Výška mostu je 6,25 m, jeho šířka 9,5 m, výška oblouku 12,2 m. V různých zdrojích se uvádí,

že dolní mostovka je dlouhá 55,8 m až 56,5 m a rozpětí je 60 m při světlosti 55 m. Na jihovýchodní straně severního oblouku se nachází kartuše s vymazaným (pravděpodobně německým nápisem) a čitelným letopočtem 1925. Most byl v r. 1991 zapsán jako technická kulturní památka v Ústředním seznamu kulturních památek ČR pod registračním číslem 8-3146.

Most tvoří významnou dominantu městské části Darkov, ale také zajišťuje spojení mezi oběma břehy pro pěší a cyklisty, s lázeňským parkem patří mezi nejkrásnější místa v Karviné. Jeho siluetu můžeme obdivovat ve dne, ale i v noci, kdy je pěkně osvětlen. Uživatele i návštěvníky přitahuje nejen osobitostí své konstrukce a kombinací konstrukčních prvků, ale také legendou o zdejším vodníkovi, který převážel pocestné.

*Most v Darkově
po rekonstrukci, 2008
Foto Vlasta Byrtusová*

SOKA Karviná, Zemské četnické velitelství v Brně, Památník četnické stanice Darkov č. 10, 1920 – 1948.
 Ondrusz, Józef: Gódkí ślaskie, Český Těšín 1956.
 Josef, Dušan: Encyklopedie mostů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Praha 1999.
 Karvinsko, 22. 8. 2002, r. 6, Darkovský most čeká rekonstrukce.
 Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, II. díl, Praha 2002.
 Głos ludu, 3. 6. 2003, č. 63, Darkowski most do remontu.
 Karvinsko, 12. 8. 2003, r. 7, Přes darkovský most už nepřejedete, Čekají Karvinou dopravní zácpy?
 Karvinsko, 2. 9. 2003, r. 7, Od soboty jezdí autobusy jinak.
 Głos ludu, 13. 12. 2003, č. 144, Most żelazobetonowy w Darkowie – Ratowanie zabytku techniki.

Karvinsko, 13. 1. 2004, r. 8, Zvedá se darkovský most, technická památka z r. 1926.
 Karvinsko, 18. 5. 2004, r. 8, Lidem z Darkova se nelíbí nový nájezd na most.
 Karvinsko, 20. 7. 2004, r. 8, Darkovský most se po roční rekonstrukci skví opět v plné kráse.
 Silnice a železnice, Sanace mostu v Karvině-Darkově a lávky v Olomouci, 2. 10. 2006.
 Státní fond dopravní infrastruktury, zdroj z 3. 8. 2007.
 Archiv statutárního města Karviné – technická dokumentace.
 Zwrót, r. LVIII, č. 695, 2007, Owczarzy, Władysław: Zabytek techniki.
http://de.wikipedia.org/wiki/Arthur_Vierendeel
<http://users.telenet.be/karel.roose/vierendeel/waterhoek/info.html>

Nábytek z ohýbaného dřeva ve sbírkách Muzea Těšínska

Ilona Pavelková

Ve sbírkovém fondu historického nábytku Muzea Těšínska se nachází předměty, které se svou technologií výroby řadí k nábytku z ohýbaného dřeva. Celkem se jedná o 15 položek. Předměty byly v roce 2006 prezentovány na výstavě „Kouzlo ohýbaného dřeva“, ve výstavní síni Muzea Těšínska v Karvině. Výstavu připravilo Muzeum Těšínska ve spolupráci s Muzeem Valašska ve Vsetíně. Cílem výstavy bylo představit historii a sortiment výrobků firem, které v minulosti vyráběly ohýbaný nábytek. Byly to firmy: *Thonet, Jakob & Josef Kohn, Mundus, D. G. Fischel Söhne, L. A. Bernkop*. Dvě z těchto uvedených firem vyráběly také na Těšínsku, a to *Jakob & Josef Kohn a Mundus*. Právě vsetínská firma *Jakob & Josef Kohn*, jejíž počátky jsou datovány rokem 1867, otevřela kolem roku 1870 pobočku hlavního vsetínského závodu v Těšíně.¹ Nábytek z ohýbaného dřeva byl vyráběn v Českém Těšíně až do roku 1924 a to pod hlavičkou firmy *Mundus-Jakub a Josef Kohn spojené čsl. továrny nábytku z ohýbaného dřeva*.

K typologicky zajímavým předmětům ze sbírky Muzea Těšínska náleží několik předmětů, kterým budeme věnovat pozornost.

Jako první zmíníme sedací soupravu *Fledermaus*, inv. č. H 21 831, kterou tvoří dvě křesílka, pohovka (canapé) a stůl s prosklenou deskou. Souprava byla vyrobena firmou *Jakob & Josef Kohn*, jak dokládá firemní nálepka na jednom z křesílek. Lze ji datovat prvním desetiletím 20. století. Nábytkový komplet byl získán v roce 1982 převodem ONV Karviná z pozůstalosti.

Křesílko vysoké 74 cm stojí na čtyřech nohách, které vybíhají nad podkovovitý sedák do výšky 27 cm. Nohy křesílka spojuje v horní

Věšáková stěna,
 inv. č. H 29 789,
 výrobce J. & J. Kohn,
 20. léta 20. století
 Foto Hana Pavelková

*Školní lavice, přír. č.
P 79/2006, neznačeno,
2. desetiletí 20. století
Foto Hana Pavelková*

i dolní části podkovovitý díl. Boky mezi sedákem a vrcholem opěradla jsou vyplněny ohýbaným čtvercem postaveným na vrchol. Zadní prostor opěradla je vyplněn čalouněním, stejně tak sedák křesílka. Sedák je zevnitř přišroubován ke všem nohám. Pro zpevnění konstrukce byly použity v místě styku sedáku s nohami dřevěné kuličky. Pohovka je konstruována obdobným způsobem jako křesílko. Výška pohovky činí 74 cm a její délka je 116 cm. Opěradlový díl má ve středu čtverec postavený na vrchol,

vedlejší části opěradla jsou čalouněné. Boky opěradla jsou opět vyplněny ohýbaným čtvercem postaveným na vrchol. Zpevňovací prvek kuliček se vyskytuje i u pohovky. Čalouněný potah pohovky se liší materiálem i dekorem od čalounění křesílek. Stolek vysoký 76 cm má prosklenou vrchní desku o průměru 64 cm, která je zasazena do dřevěného rámu. Stolek stojí na čtyřech párech noh, které jsou u podlahy spojeny plným kruhem o průměru 45,5 cm. Také u noh stolku byly použity dřevěné kuličky

jako zpevňovací element. Tento druh nábytku byl využíván v kavárnách, ale i domácnostech středních a vyšších vrstev.

Původní návrh sedací soupravy tohoto typu vytvořil vídeňský architekt Josef Hoffmann (1870-1959) v roce 1905 pro interiér vídeňského kabaretu *Fledermaus* (*Netopýr*). Tato sestava byla jako první z jeho návrhů uvedena do velkosériové výroby. Později světoznámá sedací souprava *Fledermaus* byla vyrobena firmou *Jakob & Josef Kohn*. Soupravu tvořilo křeslo, židle, pohovka pro dva „canapé“, stolička a stolek. V prodejních katalozích firmy *J. & J. Kohn* byl nábytek uveden pod čísly 728, 728a, 728b. Za variantu lze považovat i sadu č. 729 s vertikálními tyčkami přes celou výšku židle nebo křesla. Úspěšná sada sedacího nábytku byla vyrobena v šesti variantách firmou *Kohn* a v pěti firmou *Thonet*. Souprava byla vyrobena i ve variantách firem *L. A. Bernkop* pod katalogovým číslem 220 a *D. G. Fischel* pod katalogovými čísly 279 a 345, kdy čtverce v opěradlech byly nahrazeny kruhy.²

Dalším druhem nábytku z ohýbaného dřeva jsou školní lavice přírůstkové č. P 79/2006. Ve sbírkách muzea je zastoupeno 16 kusů lavic, které se podařilo získat v roce 2006. Tento školní nábytek byl uskladněn v půdních prostorách Městského úřadu v Petřvaldě. Délka jedné lavice činí 114 cm a její výška je 65 cm. Základní konstrukční díl lavice tvoří bočnice z ohýbaného dřeva čtyřhranného průřezu. Z ohýbaného dřeva jsou také otočné držáky sklopných sedáků umístěné na předním dílu lavice jako pevný konstrukční prvek. Základní varianta lavice musela být doplněna také variantou pro přední řadu bez sedáků a pro zadní řadu se zvláštní konstrukcí pro sedáky a opěradlo.³

Školní nábytek sice nenese firemní značení, ale svou konstrukcí odpovídá modelu firmy *D. G. Fischel Söhne*, z roku 1913.

Díky produkci školních lavic s nosnou konstrukcí z ohýbaného dřeva, vyráběných od roku 1893, dosáhla tato firma výrazného úspěchu. Školní lavice se staly charakteristickým výrobkem podniku a byly také patentovány. Svým modelem z roku 1913 firma završila své snažení o výrobu lehké, praktické školní lavice, přizpůsobené potřebám žáka. Vylepšování výrobku spočívalo v hledání správného vzájemného poměru a sklonu pracovní desky, sedadla a opěradla. Od modelu z roku 1913 se dále pak odvozovala celá sestava lavic. Byly vyráběny v sedmi velikostech. Sortiment lavic byl postupně rozšiřován. Firma se později soustředila na výrobu veškerého školního nábytku a zařízení.⁴

Židle pod kat. č. 36 podle katalogu *J. & J. Kohn*, inv. č. H 29 717 je označena již značně

poškozenou firemní nálepkou s textem *Teschen Czechoslovakia Mundus &* (tato část nálepky je nečitelná). Podle nálepky lze tedy soudit, že byla vyrobena v těšínské továrně firmou *Mundus-Kohn*. Výška židle je 92 cm a průměr sedáku činí 42 cm. Je datována 20. léty 20. století. Předmět byl zapsán do muzejní evidence v roce 1994, bližší okolnosti nabytí nejsou známy.

Tento typ spadá svým konstrukčním řešením ještě do tzv. klasické řady I. Zajímavé je, že opěradlo židle netvoří s zadními nohama jeden díl. Zadní nohy nevybíhají do vrcholu opěradla, ale do jeho výplně. Vnější obvod opěradla začíná a končí integrovanými bočními spojkami u boků rámu sedáku. Křivky ve spodní části opěradla tak nejsou přerušeny přiloženými bočními spojkami. Sedák židle je z lisované překližky a nohy židle jsou spojeny kruhem. Tento typ sedacího nábytku byl využíván v restauračních zařízeních a domácnostech.

Židle kat. č. 36, inv. č.
H 29 717, *Mundus-Kohn*,
těšínská továrna,
20. léta 20. století
Foto Michal Popieluch

*Souprava Fledermaus,
inv. č. H 21831,
výrobce Jakob & Josef Kohn,
1. desetiletí 20. století
Foto Aleš Milerský*

Původně se tento model objevil počátkem osmdesátých let 19. století v katalogích firem Thonet (č. 19. a 31) a J. & J. Kohn (č. 34, 35, 36, 41). I když bylo toto řešení velice tvarově úspěšné, přesto nezaznamenalo výraznějšího rozšíření. Ohýbání obvodu opěradla s integrovanými bočními spojkami bylo pro výrobu značně náročné, což se samozřejmě promítlo do konečné ceny židle.⁵

Sortiment výrobků z ohýbaného dřeva byl velice široký a zahrnoval také věšákové stěny. Ta, která se nachází v muzejní sbírce pod inv. č. H 29 789 je vysoká 195 cm a stojí na základně o rozměrech 77x28 cm. Výrobce byla firma J. & J. Kohn, což dokládá firemní nálepka na předmětu. Věšák lze datovat dvacátými léty 20. století. Předmět byl zapsán do muzejní evidence v roce 1994, bližší okolnosti nabytí nejsou známy.

Konstrukci tvoří rám, který stojí na ohýbaném podstavci. Stěnu kromě dřevěných háků na zavěšení oděvu doplňuje menší zrcadlo a malá polička. Obdobný typ věšáku uvádí katalog firmy Mundus pod katalogovým číslem 1636.

Předměty vyrobené technologií ohýbání bukových tyčí bývají v muzeích zastoupeny. Nejčastěji se jedná o sedací nábytek z veřejných prostor, restaurací, kaváren, kancelářská křesla apod. Jejich přítomnost nám dokládá první tovární a sériovou výrobu nábytku.

Záměrem sbírkotvorného plánu Muzea Těšínska je fond historického nábytku nadále rozšiřovat o předměty z ohýbaného dřeva. Především o kusy, které souvisí s výrobou firem, jejichž továrny v minulosti pracovaly na území dnešního města Českého Těšína.

POZNÁMKY

- 1 Objekt továrny se nacházel v Těšíně (dnešním Českém Těšíně) na místě za železniční tratí u křižovatky silnic na Moravskou Ostravu, Frýdek a Jablunkov a tvořil trojúhelník v rohu mezi ulicemi Frýdeckou a Jablunkovskou v místech dnešního autobusového nádraží a budovou Osevy. V adresářích je továrna uváděna pod označením Sachsenberg č. 7, později Frýdecká ul. č. 1. O problematice československé továrny viz Štěpán, Václav: Továrna na nábytek rodiny Kohnů. In: Cieszyńskie studia muzealne, č. 2, 2005 s. 225 – 246.
ZAO, fond Zemská vláda slezská, sign. 1286 54a/K-13 udělování vyznamenání podle živností řádu a seznam prům. firem ve Slezsku, oprávněných užívat označení „c.k. privilegovaná firma“, popř. vyobrazení cí. orla ve značce a pečeti 1870 – 1908, konv. Č. 27531/08 k1205.
ZAO, inv. Krajský soud v (Moravské) Ostravě odd. firemních spisů

- (1863-1949), (1970), sp. II 309 Kohn Jakob a Josef, první rak. ck. spol. pro výrobu nábytku z ohýbaného dřeva 1905-1924.
- 2 Uhlíř, Jiří: Semper sursum Jacob & Josef Kohn. Brno, 2005, s. 59-61.
- 3 Uhlíř, Jiří: Thonet. Porýní – Vídeň – Morava, Olomouc, 2001, s. 58-59.
Smejkal, Ladislav: Školní lavice firmy D. G. Fischel, obchodní úspěch seve-ročeského nábytkářského průmyslu. In: Téma židle. Vsetín 1997. s. 62-64.
- 4 Mimoňská továrna byla po roce 1945 znárodněna a do roku 1993 byla součástí státního podniku TON Bystřice pod Hostýnem. V současné době je to samostatný privatizovaný podnik.
Šimoníková, Jaromíra: Nábytek z Bystřice pod Hostýnem. Bystřice p. Ho-stýnem 1992, s. 56 - 58.
Uhlíř, Jiří: Thonet. Olomouc 2001, 58 – 59.
- 5 Uhlíř, Jiří: Semper sursum Jacob & Josef Kohn. Brno, 2005, s. 33.

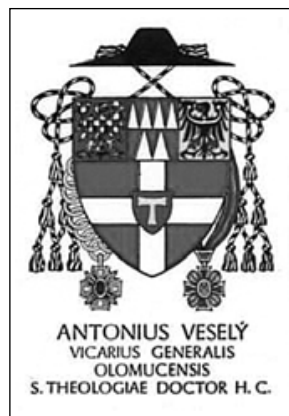
Ordinář českotěšínský Antonín Veselý

Tomáš Benedikt Zbranek

Antonín Veselý se narodil 29. června 1918 ve Vídni jako druhorozený syn úředníka soukromé zasilatelské firmy. Když měl rok, zemřel mu otec. Matka se ocitla ve svízelné situaci, která byla ještě znásobena problémy, způsobenými rozpadem monarchie. A proto se rozhodla, že se s malým Antonínem a ostatními dětmi vrátí ke své matce na Českomoravskou vysočinu. Tam tedy prožil dětství¹, nejprve v malé vesnici nedaleko Nového Města na Moravě a později v Poličce, kde také vystudoval gymnasium. Roku 1939 vstoupil do královéhradeckého kněžského semináře a v červnu 1944 byl vysvěcen na kněze biskupem Mořicem Píchou. V duchovní správě působil v Chocni, poté v Lázních Bělhradě. Odtud odešel jako administrátor do Mlázovic, kde jako předseda Místního národního výboru prožívá únorové události r. 1948. Zde se také aktivně angažuje při združstevňování vesnice. Na doporučení státních orgánů se „vlastenecký kněz“ Veselý r. 1951 stěhuje do Českého Těšína, kde se stává sekretářem apoštolského administrátora Msgre. Františka Onderka. Posléze jej Onderek jmenuje radou Apoštolské administratury a r. 1953 svým generálním vikářem. V březnu 1962 je jmenován královéhradeckým sídelním kanovníkem.² Dva dny před svou smrtí ho ordinář Onderek na nátlak státních orgánů pověřil řízením administratury. Dle kodexu kanonického práva však po úmrtí ordináře majícího vlastní jurisdikci (např. sídelní biskup, apoštolský administrátor) ztrácí veškerou jurisdikci i generální vikáři a nového apoštolského administrátora musí jmenovat Svatý stolec. A. Veselý se však funkce ujal, na rozdíl od Onderka, bez jmenování³, a to dne 29. 10. 1962. Podle P. Zubka jej tedy Svatý stolec nikdy oficiálně jako ordináře neuznal a papež ho nikdy nepřijal, přestože se o obojí při své návštěvě Říma v sedmdesátých letech aktivně pokoušel. P. Josef Koláček, S. J., církevní historik působící ve Vatikánu, se Zubkovými tvrzeními souhlasí. Říká, že vzhledem k obtížné politické situaci u nás byl Veselý „trpěn ze strany Svatého stolce, ale jistě ne schválen.“ Pokud jde o vliv státních orgánů na jmenování Veselého ordinářem, J. Koláček je ještě otevřenější než R. Zubek a zcela otevřeně konstatuje, že byl do funkce dosazen komunisty.⁴ Velmi zajímavá je také v této souvislosti skutečnost, že Veselý, opět na rozdíl od Onderka, neužíval označení apoštolský administrátor, jak vyplývá z oficiálního názvu této územní jednotky církve,

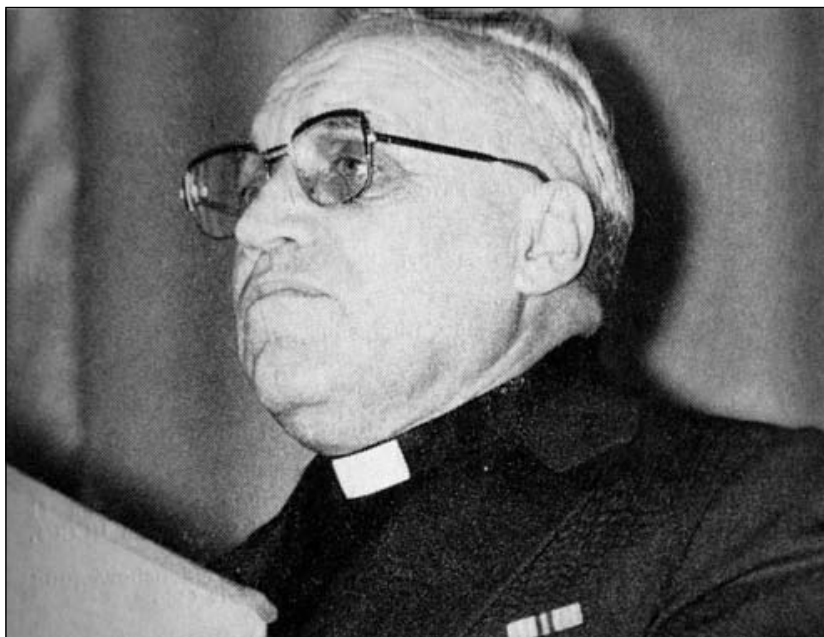
ale od samého počátku se pod jeho jménem na dokumentech objevovala poněkud abstraktní hodnota ordinář českotěšínský. Z tohoto i dalších faktů je tedy zřejmé, že Veselý si velmi dobře uvědomoval problematičnost svého působení ve výše zmíněné funkci. Přestože o to velmi usiloval a československá strana jej v rámci jednání mnohokrát navrhovala, nedosáhl nikdy biskupského svěcení, neboť Vatikán byl informován o jeho aktivitách, jež jsou v rozporu se zájmy církve.⁵

Veselý také zastával i nižší politické funkce. V Českém Těšíně byl členem Městského národního výboru i okresního výboru Národní fronty. Velmi aktivně participoval již na vzniku Celostátního mírového výboru katolického duchovenstva (poté Mírového hnutí katolického duchovenstva), kde zastával funkci člena ústředního výboru a předsedy Diecesního mírového výboru v Českém Těšíně. Později se také stává spoluzakladatelem SKD PIT. A také věru aktivním, ba dokonce neaktivnějším, jak dokládá dopis jeho kolegy z přípravného výboru a pozdějšího dlouholetého ústředního tajemníka SKD Františka Hochmanna, v němž Veselému mj. píše, že je „dosud jediný, kdo s takovou příkladnou obětavostí a ochotou pomáhá našemu připravovanému sdružení.“⁶ Tato „obětavost“ přinesla své ovoce a Veselý velmi brzy dosáhl v SKD na nejvyšší posici. Nejprve působil v českém sdružení. V r. 1971 se stává předsedou ustavující konference a následně je zvolen členem předsednictva ústředního výboru SKD PIT ČSR.

*Znak generálního vikáře olomoucké arcidiecéze A. Veselého
Archiv T. B. Zbranka*

*Antonín Veselý při projevu na II. sjezdu SKD PIT ČSSR
Archiv T. B. Zbranka*

Antonín Veselý
za předsednickým stolem II.
sjezdu SKD PIT ČSSR, 1980
Archiv T. B. Zbranka

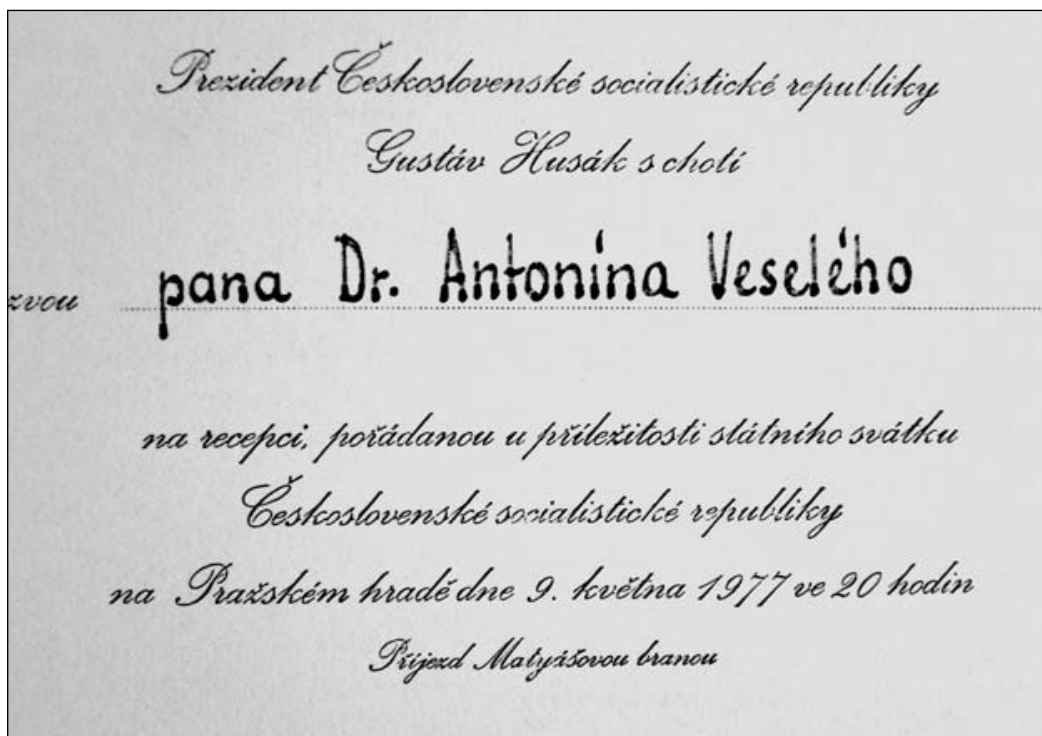
Současně vykonává funkci předsedy severomoravské krajské organizace. O dva roky později se po resignaci Josefa Vraný stává předsedou českého sdružení (funkci vykonává do r. 1977) a už v r. 1975 dosahuje mety nejvyšší. Na I. sjezdu SKD PIT ČSSR v Brně je zvolen federálním předsedou, jímž zůstal až do své smrti.

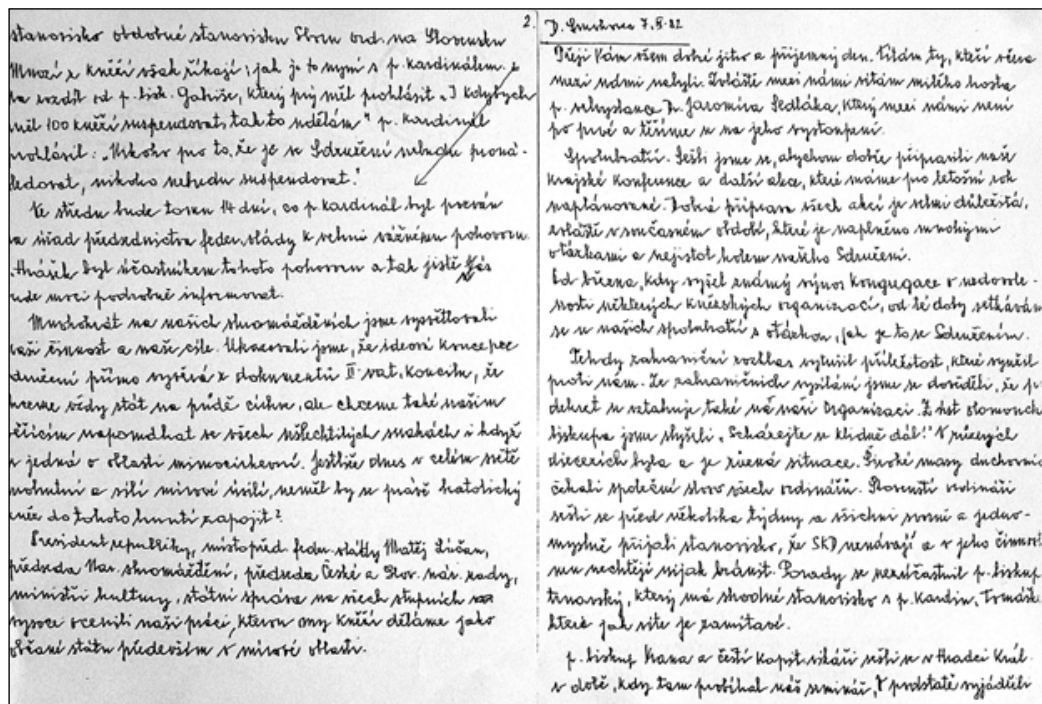
U příležitosti 20. výročí osvobození ČSR mu bylo r. 1965 za „všestrannou práci ve prospěch církve i státu“ uděleno státní vyznamenání „Za zásluhy o výstavbu“. V r. 1975 obdržel „za svou záslužnou veřejnou a církevně-politickou práci“⁷ čestný doktorát v oboru theologie

a v témže roce se stal držitelem medaile Světové rady míru. Od r. 1974 byl místopředsedou České katolické charity.

Na konci června 1978 byl A. Veselý biskupem Vranou jmenován sídelním kanovníkem olomoucké metropolitní kapituly. V následujícím měsíci, dne 23. července, bylo území Apoštolské administratury československé vtčleno do arcidiecese olomoucké. A. Veselý tedy tímto aktem přišel o funkci ordináře, avšak téhož dne ho biskup Vrana jmenoval dómským prelátem a generálním vikářem olomouckým, se sídlem v Českém Těšíně. Ke jmenování mu

Pozvánka A. Veselého
na státní recepci
Archiv T. B. Zbranka

Rukopis projevu na zasedání federálního výboru z r. 1982, kde obhajoval existenci sdružení navzdory církevnímu zákazu. Archiv T. B. Zbranka

blahopřál mj. i obávaný ředitel Sekretariátu pro věci církevní Úřadu předsednictva vlády ČSSR Karel Hruža, který se aktu osobně zúčastnil.⁸

P. Rudolf Zubek také vypověděl, že Veselý měl ze všech ordinářů ČSSR největší vliv na stranické a státní orgány. Sekretariáty pro věci církevní i církevní tajemníci mu jakožto spolehlivému „vlasteneckému duchovnímu“ plně důvěřovaly. Několikrát zaznělo např. z jeho úst, že se zasloužil o jmenování Františka Tomáška biskupem a posléze arcibiskupem pražským.⁹ Veselý si dle Zubka i jiných pamětníků uvědomoval, že to, co koná, není dobré. Byl zlomeným mužem, cítil se méněcenný. „Budou vám všichni závidět,“ říkával kněžím, kteří se nezaprodali režimu. Mezi mnoha věřícími se tradovalo, že žil v konkubinátu. Jezdil na drahé zahraniční rekreace (Francie, Itálie, Malta, Kypr, Tunisko, Turecko), na které komunisté posílali jen ty „nejspolehlivější“ občany a téměř všichni ostatní duchovní mohli o těchto pobytech jen snít a s pravděpodobností hraničící s jistotou byl též spolupracovníkem StB. Objevovaly se také závažné nedostatky v hospodaření apoštolské administratury (např. protiprávně odpro-

dal jednu z budov, kde sídlila). Za tyto i jiné závažné poklesky byl poměrně často ostře až vyloženě vulgárně kritizován v podepsaných i anonymních dopisech věřících.

Zcela jisté však je, že se v důsledku slabosti v osobním životě a také kariérismu stal vskutku vhodným nástrojem tehdejší moci, jak se o vedoucích církevních představitelích v tomto období vyjádřil biskup Václav Malý. Na jeho obranu však je třeba říci, že řada kněží díky jeho pomoci obdržela státní souhlas a opět mohla, po návratu z „výroby“, vykonávat duchoven-skou činnost. Nikoho z kněží vyloženě nenutil, aby vstupoval do Pacem in terris.¹⁰ Zasloužil se také o vznik Svépomocného fondu Apoštolské administratury českotěšínské, prostřednictvím něhož se nasbíralo několik milionů Kčs, jež byly určeny na opravy kostelů v pohraničí. Zasloužil se též o nenásilné a důstojné zavádění liturgie, schválené na II. vatikánském koncilu.

Antonín Veselý delší dobu trpěl arteriosklerosou a na konci listopadu 1983 ho postihla mozková mrtvice, na jejíž následky 1. prosince zemřel v olomoucké fakultní nemocnici. 10. prosince byl pohřben v Poličce.

POZNÁMKY

- 1 V chudobě žil i po návratu do republiky a dokonce onemocněl z podvýživy. S touto nemocí se vyrovnával po několik let.
- 2 Srov. ThDr. Antonín Veselý, ordinář českotěšínský. Rozhledy Severomoravského krajského výboru Sdružení katolických duchovních Pacem in terris v Ostravě, 1976, č. 2, s. 15-16.
- 3 Výpověď pamětníka P. Rudolfa Zubka, S. J., dlouholetého polistopadového českotěšínského faráře, o prelátu Antonínu Veselém, 5. 11. 2004.
- 4 Výpověď P. Josefa Kolářky, S. J., o prelátu Antonínu Veselém, 22. 11. 2004.
- 5 Výpověď pamětníka P. Rudolfa Zubka, S. J., dlouholetého polistopadového českotěšínského faráře, o prelátu Antonínu Veselém, 5. 11. 2004.
- 6 Archiv Biskupství ostravsko-opavského, SKD Pacem in terris – přípravný výbor, Dopis Františka Hochmanna ordináři Antonínu Veselému ze dne 15. 3. 1971.
- 7 ThDr. Antonín Veselý, ordinář českotěšínský. Rozhledy Severomoravského krajského výboru Sdružení katolických duchovních Pacem in terris v Ostravě, 1976, č. 2, s. 17.
- 8 Srov. Neděle 23. července 1978 – Olomouc a Český Těšín. Rozhledy Severomoravského krajského výboru Sdružení katolických duchovních Pacem in terris v Ostravě, 1978, č. 3, s. 15.
- 9 Výpověď pamětníka P. Rudolfa Zubka, S. J., dlouholetého polistopadového českotěšínského faráře, o prelátu Antonínu Veselém, 5. 11. 2004.
- 10 Ibidem.

Dva nové zvony baziliky minor ve Frýdku

David Pindur

Důstojným dárkem k blížícímu se výročí prvního desetiletí od povýšení barokního poutního chrámu Navštívení P. Marie ve Frýdku na baziliku minor papežem Janem Pavlem II. (30. srpna 1999) se staly dva nové zvony ulité v první polovině roku 2007 v proslulé zvonařské dílně Marie Tomáškové – Dytrychové v Brodku u Přerova. Výrobu obou zvonů řídila vnučka zakladatele této dílny, paní Leticie Vránová – Dytrychová. Menší zvon „Josef“ tónu A 1 má hmotnost 490 kg a spodní průměr 945 mm (reliéfní nápis kapitálou: *SVATÝ JOSEF / L. P. 2007 / BASILICA MINOR VE FRÝDKU / VĚNOVALI MARIE A RUDOLF* + firemní logo zvonařské dílny: *ULILA RO / DINA DYT / RY / CHOVA*). Větší zvon „Panna Maria Frýdecká“ byl odlit za účasti zástupců frýdecké farnosti a České televize 28. června 2007. Tento bronzový, výtvarně řešený zvon tónu F 1 má hmotnost 850 kg a jeho spodní průměr činí 1140 mm (reliéfní nápis kapitálou: *PANNA MARIA / FRÝDECKÁ / L. P. 2007 / BASILICA MINOR VE FRÝDKU / VĚNOVALI MARIE A RUDOLF* + firemní logo zvonařské dílny totožné s menším zvonom). Sobotní dopoledne dne 5. dubna 2008 se stalo významným mezníkem v novodobých dějinách frýdecké farnosti. V deset hodin požehnal na prostranství před frýdeckou bazilikou ostravsko – opavský diecézní biskup Mons. František Václav Lobkowicz, OPraem. za početné asistence duchovenstva a stovek přihlížejících farníků, poutníků a obyvatel Frýdku – Místku oba nové zvony. Poté na ně vedle biskupa slavnostně poklepali kladívkem také frýdecký farář P. Mgr. Mirosław Jesel, C.Ss.R, poslanec Parlamentu ČR Ing. Jiří Carbol

a primátorka statutárního města Frýdku – Místku Ing. Eva Richtrová. Zatímco oba zvony byly obřím jeřábem Hutních montáží vyzdvíženy do levé věže, v chrámu začala slavnostní mše, při níž biskup Lobkowicz ve své homilii zhodnotil význam zvonů pro dnešní společnost a historik PhDr. David Pindur přiblížil pohnuté osudy původních zvonů frýdeckého poutního chrámu. Mezi přítomné vzácné hosty patřila také autorka obou zvonů z Brodku u Přerova se svou rodinou. V závěru bohoslužby, krátce před polednem, nad městem poprvé zazněl hláhol obou nových zvonů. Tento významný den budou zúčastněným připomínat také pamětní zvonečky – miniaturní kopie většího zvonu.

Ačkoliv byla stavba monumentálního chrámu Navštívení P. Marie realizována v letech 1740 – 1759, obě věže byly vystavěny až v letech 1752 – 1777. První zvon byl pořízen na náklady tehdejšího držitele frýdeckého panství hraběte Jana Nepomuka Pražmy. Barokní zvon, vážící 30 centnýřů a 35 liber (1694 kg), byl ulit roku 1795 olomouckým zvonařským mistrem Johannem Straubem a benedikován 25. srpna téhož roku ke cti sv. Kříže, P. Marie a sv. Jana Nepomuckého (křestního patrona donátora) olomouckým světícím biskupem Gottfriedem Rosenthalem.

Až o více než čtyřicet let později, roku 1838, pořídil frýdecký arcikněz a farář Pavel Prutek pro dosud prázdnou levou věž dva menší zvony u věhlasného olomouckého zvonaře Františka Stankeho. Větší z dvojice vážil 950 kg a byl benedikován ke cti sv. Hedviky, patronky Slezska. Menší vážil 407 kg. Oba tyto zvony byly rekvírovány v průběhu roku 1916 pro válečné účely rakousko – uherské armády. Největší a zároveň nejstarší zvon byl armádou rekvírován 16. listopadu 1917. Vojáci jej shodili z pravé věže poutního chrámu. Rozpuklý se zabořil hluboko do dlažby před svatyní. Smutnému divadlu přihlížely se slzami v očích desítky frýdeckých farníků i poutníků. Zvony byly přetaveny na zbraně, které však nepřinesly rakousko – uherské armádě kyžené štěstí...

„*Quod caritas obtulit, Mars abstulit. – Co láska dala, válka vzala*“. Krátce před vznikem samostatného Československa objednal frýdecký farář ThDr. Josef Müller v německé Bochumi dva železné zvony, které byly v tichosti posvěceny a 9. září 1918 zavěšeny na věži. Větší vážil 1450 kg a menší 800 kg. Jejich zvuk se však zdaleka nevyrovnal dřívějším zvonům,

*Tři zvony poutního kostela chrámu z r. 1929 na vozech u farního kostela.
Archiv Davida Pindura*

jednalo se totiž o nekvalitní železnou náhražku. Frýdečané časem zatoužili po dobrých zvonech, kterými se opět pyšnil farní kostel sv. Jana a Pavla v sousedním Místku. Akce za pořízení nových zvonů se ujal Spolek pro zvelebení poutí ve Frýdku. Sbírka uspořádaná za tím účelem vynesla koncem roku 1928 celkem 76 000 Kč (vratislavský biskup, kardinál Adolf Bertram, věnoval 15 000 Kč). Na pořízení tří zvonů to sice nestačilo, ale byly objednány. Ulila je firma Richarda Herolda v Chomutově. Do Frýdku byly přivezeny nákladním vlakem 6. srpna 1929 odpoledne. Jednalo se o tři bronzové zvony pro poutní chrám a jeden menší, „Josef“, pro filiální kostel sv. Jošta. Všechny čtyři byly naloženy na dva ověšené vozy a slavnostně převezeny k farnímu kostelu sv. Jana Křtitele, kde stály vystaveny po několik dní. Mezitím byly z poutního chrámu do věže farního kostela přeneseny zvony z roku 1918 a jsou zde zavěšeny dodnes. Ve slunečnou neděli 18. srpna 1929 se konala slavnost posvěcení nových zvonů. V 9.45 hod vyšel od farního kostela početný průvod, v němž nechyběli kněží, ministranti, řeholnice, zastupitelé městské samosprávy, členové Orla, Junáka a jiných spolků a organizací. Průvod se zvony se za zpěvu písně „Tisíckrát pozdravujeme Tebe“ ubíral křivolakou Hlubokou a Mariánskou ulicí na prostranství před poutním chrámem. Zde zazněly v 10 hod básně dětí v českém i německém jazyce o zvonech a slavnostní proslovy. V 10.45 vykonal farář ThDr. Müller samotnou benedikci, po níž zapěl chrámový sbor pod vedením regenschoriho Víta Kmenta jeho vlastní hymnus Jubilate Alleluja. Následovala slavná mše svatá a Te Deum. Zvony měly celkem dvacet šest kmoter. Nejvýznamnější z nich byla hraběnka Marie Pražmová, která na slavnost přijela ze svým chotěm z Německa. Večer téhož dne byla v 19 hodin zpívána loretánská litanie a po ní následoval světelný průvod okolo poutního chrámu doprovázený zvoněním hran za vojiny z farnosti, kteří padli na frontách 1. světové války.

Největší zvon „Maria“ nesl nápisy v češtině, němčině a latině a vážil 1876 kg, jeho průměr činil 1490 mm a byl naladěn do Cis 1. Prostřední zvon „Hedvika“ měl pouze latinský nápis, vážil 1103 kg, měl průměr 1240 mm a byl naladěn do E 1. Nejmenší zvon „Václav“ s latinským nápisem vážil 734 kg, jeho průměr dosahoval 1090 mm a jeho tón byl Fis 1. Čtvrtý zvon, Josef (57 kg), byl zavěšen ve věži kostela sv. Jošta. Všechny tři nové zvony z poutního chrámu Navštívení P. Marie padly za oběť nové rekvizici, tentokrát v období mnohem hrůznější 2. světové války.

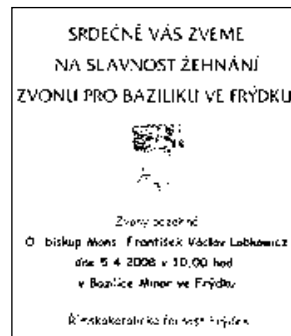

Po druhé světové válce byl Farním úřadem zakoupen od Vítkovických železáren provizorní železný zvon podřadné kvality a zvuku. Měl být v brzké době nahrazen novými zvony, politický vývoj po únorovém převratu 1948 však této věci nepřál. A tak je tento železný zvon zavěšen dodnes v pravé věži a zejména z bezpečnostních i statických důvodů (váží téměř 5 tun) se na něj již nezvoní. V posledních letech ožily snahy místních farníků, poutníků i příznivců tohoto slezského poutního místa pořídit pro mariánskou svatyni nové zvony, jejichž hlahol by dostatečně reprezentoval jedinou papežskou baziliku minor v ostravsko – opavské diecézi. A právě v loňském roce bylo možno díky štědrému finančnímu daru nejmenovaných donátorů proměnit sen ve skutečnost.

Závěrem nezbyvá než doufat, že se již nikdy nebude opakovat pohnutá historie frýdeckých zvonů a že radostný hlahol jejich dvou nových nástupců bude provázet životy mnoha dalších generací, které teprve přijdou po nás.

Nové zvony pro frýdeckou baziliku minor.

Foto David Pindur

Biskup Mons. František Václav Lobkowicz žehná nové zvony.

Foto Vojtěch Hainc

Kohut, František: Stoletá památka kostela Panny Marie ve Frýdku. Olomouc 1852.

Eichler, Karel: Poutní místa a milostivé obrazy na Moravě a v rak. Slezsku I/II. Brno 1888.

Hawlas, František: Panna Maria Frýdecká. Místek 1918.

Voloch, Alexander: Poutní chrám P. Marie ve Frýdku. Frýdek 1938.

Indra, Bohumír: Stavba barokního poutního kostela P. Marie ve Frýdku a jeho architekt. Časopis Slezského zemského muzea, série B, 42, 1993, s. 44 – 58.

Novák, Karel: Poutní chrám P. Marie ve Frýdku. Praha 1994.

Fiala, Oldřich: Bibliografický pohled do tajemství tónu zvonu aneb Zvonařská dílna Dytrychova v Brodku u Přerova. In: Sborník Státního okresního archivu Přerov, 2005, s. 161 – 167.

Pindur, David: Poutní tradice na Frýdecku v pozdním baroku. Těšínsko, 49, 2006, č. 3, s. 1 – 8.

Pindur, David: Bazilika minor má dva nové zvony. Okno do života ostravsko – opavské diecéze, 2007, č. 8, s. 7.

Ladislav Báča – otec a synové

Jaromír Báča

Ladislav Báča

Ladislav Báča vychoval tři syny. V den, kdy se narodil nejmladší z nich, bylo jejich otcí 40 let. Mohli tedy narozeniny slavit společně. Naposled taková společná oslava proběhla v roce 1988 - když ten nejmladší z nás slavil čtyřicátiny a tatínkovi bylo rovných 80 let.

Z dětství si pamatujeme na nedělní vycházky, výlety po Beskydech, sbírání borůvek a ostružin. Snažil se nám tak o nedělích vynahradiť, že se nám nemohl věnovat přes týden, kdy pracoval jako pedagog na základní škole a po zbytek dne většinou věnoval další činnosti, hlavně práci v českotěšínském muzeu, jehož byl zakladatelem. Jako otec a současně pedagog byl současně laskavý ale i přísný, takže kupříkladu nedovolená návštěva biografu - on ten Diktátor s Charlie Chaplinem byl enormně dlouhý film - jen tak domluvou neprošla.

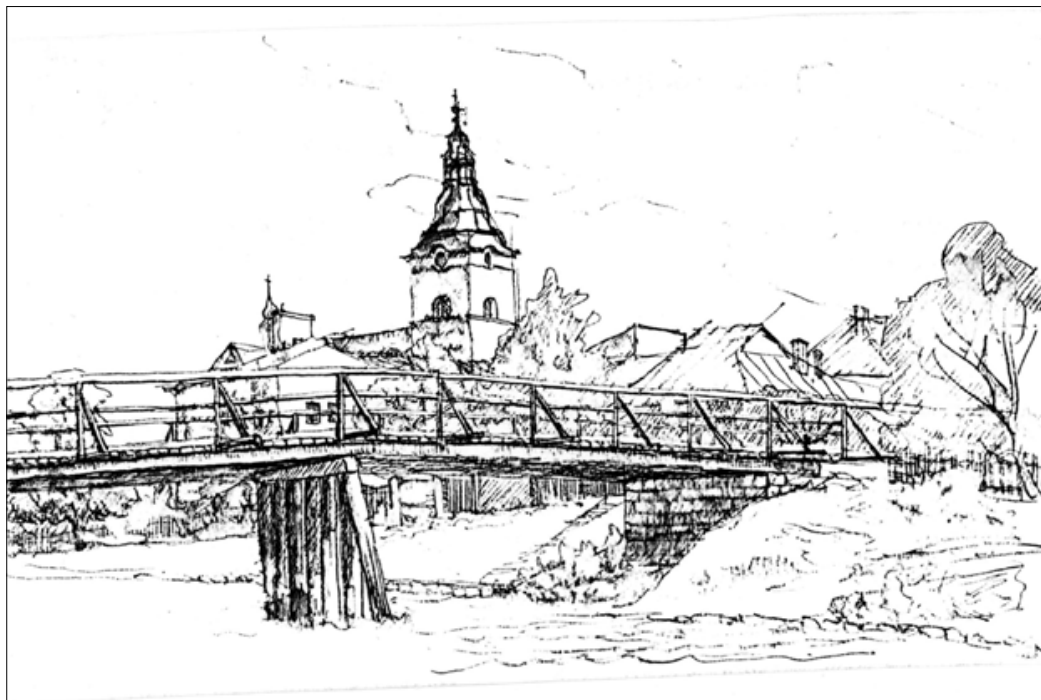
Základní školní docházku jsme měli někdo méně někdo více to „potěšení“ absolvovat na škole, kde byl náš otec zástupcem ředitele. Ono to ale vůbec příliš potěšení nebylo - žádná protekce, žádné výhody - spíše naopak. I když se škola snažila dodržovat zásadu, aby rodiče-pedagogové nevyučovali ve třídách, kam chodily jejich děti, mnohdy se to dodržet nedalo a tak dodnes náš benjamínek trpce vzpomíná na „protekcí“, kdy musel táta v jeho třídě za svou kolegyni, která byla na operaci a pak v lázních, dlouhodobě suplovat v předmětu kreslení včetně klasifikace v pololetí. Byla z toho jediná trojka na vysvědčení, když jinak po celou docházku na základní škole měl vysvědčení, na která byl patřičně hrdý, s vyznamenáním.

Otec nás všechny také zapojil do práce pro muzeum, ať už to bylo při sbírání a svozu muzejních předmětů z celého těšínského regionu, nebo při brigádnické pomoci pražským archeologům při vykopávkách na hradisku v Chotěbuzi a nebo při sice méně vzrušujícím ale také potřebném prodávání vstupenek

do expozice muzea, když stálá služba nemohla. Práce v terénu nebyla vůbec jednoduchá. To když například bylo potřeba pomáhat snést těžkou malovanou truhlu z půdy jedné odlehlé dřevnice v Horní Lomné a nést ji více než čtvrt hodiny pěší chůze k cestě, kde už se dala naložit. Ne dost na tom. Jelikož majitel, který ji používal na uskladnění obilí ji daroval muzeu jen za podmínky, že jako náhradu dostane jinou dřevěnou bednu, tak ta náhradní bedna se sice malovat nemusela, ale vynést se k dřevnici stejnou cestou musela. A odměna? Poděkování, pochvala. Ta největší - bylo dovolení natáhnout si starobylý hrací stroj nebo křesací zámek u muškety. Vzpomínky na ta léta se vrací při návštěvě expozice muzea a pohledu na vystavené exponáty.

O prázdninách zůstávalo tátovi více času a tak nás bral na vlastivědné výlety, mimo jiné nás cílevědomě seznamoval s pamětihodnostmi Prahy - jednou se podařilo dokonce navštívit i výstavu korunovačních klenotů, které tak často k vidění nebyly. Ale i taková plavba parníkem po Vltavě stála za to. K nezapomenutelným zážitkům patří rovněž prázdninové cyklistické jízdy po republice i zahraničí, které s námi postupně na svém masivním cestovním bicyklu absolvoval. I ve svých 54 letech ještě dokázal na kole absolvovat stovky kilometrů do Budapešti a k Balatonu včetně stanování u balatonského jezera. Vždy se na tyto cesty pečlivě připravoval, nastudoval o plánované trase, zastávkách a místech pobytu vše co se dalo, a tak nás na cestách vždy mohl velmi zaslíbeně o všem informovat.

Na všech výletech, zájezdech, rekreacích či pobytech v lázních ho vždy doprovázel nezbytný náčrtník, perokresbou zachycoval zajímavá místa na cestách či pobytu, vše co jej zaujalo a jako vzpomínku na navštívená místa si chtěl uchovat. Fotoaparát, který jsme mu kou-

*Pohled z Bělé na kostel
Božího Těla, kresba Ladislav
Báča*

pili v mylném domnění, že mu tak snad toto vše usnadníme, zůstal pečlivě uložen ve stavu v jakém byl jako nový zakoupen. Hlavně však v kresbách, věren svému vlastivědnému zápalu, zachytil lidovou architekturu desítek, dnes již mnohdy zmizelých, dřevěných stavení v Těšínských Beskydech. Tyto kresby kromě hodnoty výtvarné jsou ceněným materiálem dokumentárním

Byl poutavým vypravěčem, na jeho rodinné návštěvy jsme se vždy těšili. Naše děti, jeho vnoučata, jej vždy nadšeně poslouchala s otevřenými ústy. Na sklonku života s nimi trávil

hodně času i na rekreační chalupě, kde v rámci svých sil a možností i usilovně pomáhal s její údržbou a údržbou jejího okolí.

Zůstává nám tak trvale v paměti jako člověk, který si zamiloval zdejší kraj, který se muzejní práci věnoval nejen během svého aktivního života, ale ještě dlouhá léta i v důchodovém věku, který měl rád své děti a svá vnoučata, kterým všem se snažil dát do života to nejlepší.

Jeho celoživotní obětavosti a skromnosti, se kterou svůj život prožil a všeho co pro nás udělal si nesmírně vážíme a takového si jej ve vzpomínkách dále neseme v našich myslích.

Třetí svazek Těšínského muzejního sborníku

Recenze

Radim Jež

Poslední březnový den tohoto roku byl slavnostně představen široké odborné i laické veřejnosti již třetí svazek Těšínského muzejního sborníku/Cieszyńskich Studiów Muzealnych. Po drobných peripetiích, které provázely jeho vydání, se tak můžeme spolu s vydavateli, jimiž jsou muzea z obou břehů Olše v Těšíně (Muzeum Śląska Cieszyńskiego a Muzeum Těšínska), těšit z množství zajímavých a kvalitně zpracovaných příspěvků. Celkem sborník obsahuje 15 článků s tematicky i chronologicky různorodě zaměřeným obsahem doplněným četnými černobílými vyobrazeními v textu a 36 barevnými fotografiemi na křídovém papíru.

Těšínský muzejní sborník by se dal rozdělit do několika tematických bloků věnovaných muzejnictví, umělecké historii, stavebně-historickému vývoji a dvěma disciplínám pomocných věd historických (sfragistice a heraldice). Po úvodu ředitelů obou muzeí se Jerzy Świecimsky ve svém příspěvku zabývá problematikou vyjádření „pravdy“ a „nepravdy“, tedy jistého způsobu fabulace, v muzeálních expozicích. Od filozoficky zaměřeného pojednání přechází k praxi, která je dokumentována na množství příkladů z evropských muzejních expozic. Grzegorz Studnicki hodnotí funkci malých zpravidla soukromých muzeí na území

Těšínska, jejichž velký nárůst můžeme pozorovat zejména v polistopadové éře. Archeologický skanzen v Chotěbuzi – Podobore je jedním z nemnoha projektů tohoto druhu, jenž od nedávné doby mohou obdivovat všechny věkové skupiny návštěvníků. Vedoucí archeologického výzkumu, *Pavel Kouřil*, představuje jeho současnou podobu a plány dostavby, která by měla proběhnout v několika následujících letech.

Objev těšínské madony v roce 2000 rozpoutal na poli uměnovědného bádání diskuzi o jejím autorství a datacích vzniku. Shrnutí všech názorů podává *Ivo Hlobil*, jenž její vznik klade do druhé poloviny 60. let 14. století a za autora považuje kameníka z okruhu parléřovské huti, který své dílo zpracoval nejspíše přímo v rezidenčním městě těšínských Piastovců. Rozsahem nejdelší příspěvek v novém svazku představuje podoba vyobrazení císaře Leopolda I. (1658-1705) ve slezském prostředí. Na bezmála sto stranách *Piotr Oszczanowski* detailně popsal formy ztvárnění podoby habsburského panovníka, který mimochodem Slezsko, severní část své říše, nikdy nenavštívil. Patrona studující mládeže, sv. Aloise Gonzagu (1568-1591), a jeho umělecké ztvárnění na obrazech ze sbírek Muzea Śląska Cieszyńskiego představuje studie *Ireny Adamczyk*. Příspěvek je doplněn soupisem dochovaných 19 obrazů, vzniklých nejspíše na sklonku 18. století.

Stavebně-historickému vývoji nemovitých památek svou věnovány tři příspěvky. Autorská dvojice *Jan Al Saheb – David Pindur* přiblížila

osudy farního kostela sv. Jana Křtitele ve Frýdku s využitím nejstarších zmínek v pramenech až po zprávy z konce 17. století. Zámek hraběcí rodiny Saint Genois, resp. vila, v Badenu nedaleko Vídně se stal předmětem zájmu *Rudolfa Maurera*. Architektonický vývoj zemských měst Rakouského Slezska, Opavy a Těšína, v „dlouhém“ 19. století má několik typologicky shodných prvků, jež jsou přiblíženy ve studii *Pavla Šopáka*.

Další z tématických skupin je zaměřena na důležité disciplíny pomocně-vědného bádání. Pečeť, jakožto nástroj právního potvrzení písemností, byla nedílnou součástí každodenní agendy fyzických i soukromých osob. Její podoba potvrzovala status držitele, čehož si byli vědomi i představitelé těšínské městské samosprávy. Právě jimi používanými typáři se věnuje *Božena Małachowska*, jež podává souhrn pečeti od středověku až po jejich nahrazení razítky na konci 19. století. *Wacław Gojniczek* spolu s *Mariuszem Makowskim* připravili přehled erbovních dokumentů z těšínských muzejních sbírek, které doplnili o edici částí listiny, v níž je obsažen popis nově nadaného erbovního znaku. Jde o šest dokumentů z let 1639-1827. Bilingvní, česko-polsko příspěvek, věnující se praporům z území Těšínska, uloženým ve sbírkách několika muzeí (Muzeum Těšínska, Muzeum Beskyd, Ostravské muzeum, Muzeum w Bielsku-Białe, Muzeum Śląska Cieszyńskiego, Muzeum im. Gustawa Morcinka w Skoczowie, Muzeum Beskidzkie w Wiśle) předkládají autoři *Martin Krůl*, *Jaromír Polášek* a *Janusz Spyra*. Soupis čítá 93 kusů praporů.

Sborník uzavírá biogram Karla Schwarze (kol. 1793-1882) z pera *Janusze Spyry*. Následuje přehled aktivit obou těšínských muzeí v uplynulých dvou letech, jejichž autory jsou *Marian Dembiniok* a *Zbyšek Ondřeka*. Těšínský muzejní sborník se jako jeden z mála může pochlubit jmenným rejstříkem, který výraznou měrou ulehčuje práci a orientaci v publikaci. Na závěr popřejme redaktorům, Januszi Spyrovi a Karlu Müllerovi, aby se jim i nadále dařilo udržet vysoko položenou laťku úrovně periodika, které svou grafickou i obsahovou náplní dalece přesahuje běžný standard vydavatelských počínů tohoto typu.

Cieszyńskie Studia Muzealne/Těšínský muzejní sborník 3, 2007. Red. Spyra, Janusz – Müller, Karel. Muzeum Śląska Cieszyńskiego, Cieszyn – Muzeum Těšínska, Český Těšín. Cieszyn 2008, 344 s. (163 černobílých a 36 barevných obrázků, tabulky). ISBN 83-922005-3-5, ISSN 1733-9820

Města a obce Těšínska se představují

Ropice

Ves Ropice je v písemných pramenech poprvé zmíněna v roce 1305 v soupisu desátků vratislavského biskupství. Můžeme tedy oprávněně soudit, že vznikla o mnoho let dříve, než o ní poprvé referují písemné prameny. Patřila Sobkům z Kornic, kteří zde měli své rodové sídlo a v 15. století tu vystavěli obrannou tvrz.

V roce 1676 prodal Rudolf Sobek ropický majetek Maxmiliánu Pröcklovi z Procksdorfu, od něj ho v roce 1700 koupil Filip Saint Genois d'Anneaucourt. Pod správou jeho rodu byla původní tvrz v průběhu 18. století postupně přestavěna v barokní zámek, jehož základní rysy nesetřely ani další stavební úpravy v 19. století. Členové rodu Saint Genois d' Anneaucourt si kromě zámku zřídili také na blízkém hřbitově rodinnou hrobku.

V roce 1785 přešel zámek i s přilehlým hospodářstvím do rukou Celestů – Karel Saint Genois d'Anneaucourt panství prodal manželce svého švagra a nová majitelka, baronka Gabriela Celestová z Celest, rozená Skrbenská z Hříště ve stavební činnosti dále pokračovala. Součástí zámeckého areálu byla tehdy správní budova statku, zámecký park i blízký farní kostel Zvěstování Panny Marie (z r. 1806) s ohradní zdí, branou a řadou dalších architektonických a dekorativních doplňků.

Když Gabriela Celestová v roce 1816 zemřela, odkázala ropický majetek svým příbuzným, baronům Spensům z Bodenu. Za jejich správy, zvláště v době, kdy na zámku pobývala Zoë provdaná za Antona Mattencloita, se ze zámku stalo společenské centrum, sídlo, které na pozvání rádi navštěvovali četní umělci (hudebníci, básníci, malíři), vzdělanci, aristokracie.

Spens Bodenové drželi ropický majetek až do roku 1926, kdy zámek s parkem, přilehlým hospodářským dvorem a dalšími pozemky přešel z rukou bezdětného Emanuela Spens – Bodena do držení jeho synovce hraběte Hermanna Küenburga. Ten tehdy ke svému jménu připojil jméno baronů Spensů a na základě rodinné dohody zámecký areál zdědil.

Po jeho smrti v roce 1942 (i on zemřel bezdětný) byl majetek v rukou dalších dědiců. V roce 1945 byl celý stavební a hospodářský komplex znárodněn, inventář vyvezen (jen malá část původního vybavení se dostala do sbírek Muzea Těšínska) a zámecký areál sloužil jako obytná a administrativní část státního statku. Jeho hospodaření v následujících letech, způsob nakládání s jednotlivými budovami i další změna vlastníka po roce 1989 však zámek osudově poznamenala. Díky nedostatečné péči, zanedbané údržbě i vandalským nájezdům stojí v současné době zcela zdevastovaný zámek na pokraji zániku. Kdysi reprezentativní stavba v romantickém přírodním prostředí se bohužel změnila ve zříceninu...

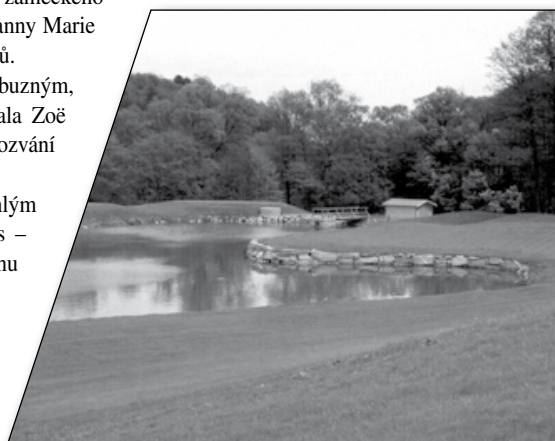
Zámek s přilehlými pozemky byl v rámci restitucí vydán Pozemkovým fondem ČR jako náhrada novým majitelkám s ujištěním, že existuje zájemce, kterému mohou zámek prodat. Šlo však především o uchazeče o přilehlé pozemky, na nichž měl vyrůst rozsáhlý hotelový komplex jako součást budovaného golfového areálu. Pro obec Ropici by to znamenalo změnu územního plánu, přeměnu nejbližšího okolí zámku ve stavební parcely pro několik desítek nových staveb. Obec tak radikální změnu odmítla. Snaží se udržet svůj dosavadní charakter, zachovat zámecký park jako klidovou zónu a stále ještě doufá, že se najde investor, který dokáže skloubit historický areál s novou skutečností.

Současná zástavba obce Ropice je koncentrována kolem silnice spojující Slovensko, Moravu a Polsko přes Jablunkovský průsmyk. V roce 1980 byla obec přičleněna k Třinci a od r. 2000 se stala opět samostatnou obcí.

Poněkud zvláštním a netradičním doplňkem ropického zámeckého parku je dodnes zachovaný náhrobek z psiho hrobu. Traduje se, že jak baron Spens – Boden tak hrabě Küenburg – Spens, kteří zde v době po 1. světové válce žili, byli velcí milovníci psů a v parku, v blízkosti svého sídla zřídili psí hřbitov. Žádné písemné materiály však nepotvrzují, že by tady psi či jakýkoli jiný větší zvířecí hřbitov vznikl. Dochoval se pouze jeden náhrobek, jednoduchý komolý jehlan vysoký 75 cm, na kterém je vytesáno jméno FINGAL. Říká se, že šlo o větší loveckého psa. Náhrobek byl už nespočetněkrát povalen, zatím se však vždy našel někdo, kdo ze sympatií k psovi trávou zarostlý pomník znovu postavil a trávu posekal.

Kostel Zvěstování P. Marie

Golfové hřiště

Zámek v roce 2007, foto J. Pavlíková

Ropice v polovině 19. století (pohlednice z počátku 20. století zhotovená podle starší veduty, sbírky Muzea Těšínska)

Adresa: Obecní úřad Ropice, 739 56 Ropice 110, telefon a fax: +420 558 735 165, e-mail: ropice@ropice.cz • Jméno současného starosty: Mgr. Uršula Waniová • Počet členů zastupitelstva: 15 zástupců, všichni nezávislí • Počet obyvatel k 31. 12. 2007: 1467 obyvatel, z toho 680 mužů a 737 žen • Rozloha: 1010, 6 ha

